

C.I. No. 74876

GEHEIM.

's-Gravenhage, 22 maart 1939.

Hierbij heb ik de eer U een exemplaar aan te bieden van
Overzicht No. 1 van 1939.

AAN

alle verbindingen van de C.I..

MEDEDELINGEN BIJ OVERZICHT No. 1.

1. De aandacht wordt gevestigd op de vreemdeling KHATOPIL, Stevan, geboren 25.11.1911 te Petrovgrad (J.Sl.), matroos, Spanjaard (door naturalisatie). Werd op 26.11.1938 te Rotterdam aangehouden. Was 2 dagen te voren te voet, van Antwerpen komende, de Nederlandse grens gepasseerd. Was in het bezit van Spaans militair carnet N.76.999 en had bij de Internationale Brigade gediend van 21.10.1937 tot 31.10.1938. Blijkens een schrijven van de Spaanse Minister van Defensie mocht hij, wegens verdere ongeschiktheid, Spanje verlaten. Ook werd op hem aangetroffen lidmaatschapsbewijzen van de Spaanse I.R.H. en de Spaanse afd. Vrienden van de Sovjet-Unie. Op 22.11.1938 was hem te Parijs een Spaans paspoort (Spanjaard door naturalisatie) uitgereikt, geldig voor één reis naar Zweden. Op 11.11.1938 was hij uit Zwitserland uitgewezen. Hij verklaarde nog in 1935 als militair in Joego-Slavië te zijn gedeserteerd en daarna te hebben gezworven door Roemenië, Polen, Vrije Stad Danzig en Duitsland. In verschillende landen was hij in bewaring geweest. Bij besluit van 19.12.1937 was hij uit Duitsland uitgewezen.
2. De verbindingen worden, voor zover het ieder betreft, verzocht weder afschriften te willen inzenden van de candidaten en ordertekenaars der candidatenlijsten, reeds ingediend voor de verkiezingen der Provinciale Staten en binnenkort in te dienen voor de verkiezingen der Gemeenteraden.
Het zal op prijs worden gesteld indien de namen zoveel mogelijk worden aangevuld met geboorteplaats en -datum, woonplaats, beroep enz.. Evenals bij vorige verkiezingen worden alleen afschriften ingezacht van revolutionaire, fascistische en nationaal-socialistische partijen.

C.I. no. 74876

22-03-1939

S

G E H E I M

O V E R Z I C H T No. 1

J A A R G A N G 1939

I N H O U D

HOOFDSTUK

Blz.

- I. De Anarchistische Beweging in Nederland..... 1.
- A. Groepen "Rond de Vrije Socialist"..... 1.
 - B. Groepen "Rond de Arbeider"..... 13.
 - C. Federatie van Anarchisten in Nederland
(F.A.N.)..... 23.
 - D. Vrije Jeugd Organisatie (V.J.O.)..... 28.

's-Gravenhage, begin Maart 1939.

I. DE ANARCHISTISCHE BEWEGING IN NEDERLAND.

Aan de behoefte, die zich den laatsten tijd deed gevoelen, om de geschiedenis van de Anarchistische Beweging in Nederland in een Overzicht samen te vatten, zal getracht worden zooveel mogelijk te voldoen.

Voorop dient te worden gesteld, dat in de Anarchistische Beweging in Nederland verschillende stroomingen aanwezig zijn, waarvan de voornaamste zijn, die, waarvan de aanhangers zich hebben geschaard rond het blad "De Vrije Socialist" en die, welke zijn samen te vatten als de groepen rond het Vrij Socialistisch Weekblad "De Arbeider". Gebrek aan saamhoorigheid, het op den voorgrond plaatsen van persoonlijke belangen der z.g. leiders, tegenover den drang naar eenheid en de noodzakelijkheid om zich, onder den invloed der tijdsomstandigheden, bij de ontstane toestanden aan te passen, waren alle oorzaken die de uitbreiding van de anarchistische beweging belemmerden. Rekening houdende met de hierboven gemaakte onderscheiding zal allereerst een overzicht worden gegeven van gebeurtenissen, die zich hebben voorgedaan in de

A GROEPEN "RONDE VRIJE SOCIALIST".

De uitgave van het orgaan "De Vrije Socialist" was vóór den dood van Domela Nieuwenhuis een voor hem persoonlijke zaak, waarom heen zich in 1919, zonder enig organisatorisch verband, diverse groepen van anarchisten hadden gevormd. Overeenkomstig de laatste wilsbeschikking van Domela Nieuwenhuis zou echter de uitgave van dit orgaan, na zijn dood, gestaakt moeten worden.

Het was de grootste vriend en schildknaap van Domela Nieuwenhuis, Gerard Rijnders, geboren te Amsterdam 21.7.1876 - in Juli 1905 door D.Nieuwenhuis als verslaggever van "De Vrije Socialist" aangesteld - die de laatste wilsbeschikking van wijlen Domela Nieuwenhuis niet eerbiedigde en in Januari 1920 de uitgave van "De Vrije Socialist" voortzette.

Een heftige strijd werd toen gedurende eenige jaren om het orgaan gevoerd en het was in het bijzonder de toen nog jonge felle agitator Hendrik Willem Eikeboom, geboren 16.2.1898 te Amsterdam, die voor zich en zijn aanhangers het recht opeischte, om "De Vrije Socialist" uit te geven.

Rijnders wist zich tegen de aanvallen, op het orgaan ondernomen, te verzetten en reageerde hierop door het ingaande 1 Mei 1922, in plaats van tweemaal, driemaal per week te doen verschijnen, wat de tegenstanders tot nog heviger strijd aanspoorde. Door Eikeboom werd in hetzelfde jaar, in samenwerking met den bekenden Albert Andries de Jong, geboren te Amsterdam 29.4.1891, te Amsterdam met succes een aanval op de drukkerij "LIBERTAS", waar het orgaan "De Vrije Socialist" werd gedrukt, ondernomen. Zij stelden zich in het bezit van het aanwezige materiaal en gingen zelf tot de uitgave van het orgaan "De Vrije Socialist" over. Slechts eenige malen kon "De Vrije Socialist" onder hun redactie verschijnen, omdat Rijnders zich weer in het bezit van "De Vrije Socialist" stelde.

Daar dit avontuur Rijnders - zooals hij in 1931 verklaarde - ruim 600 abonné's kostte, zag hij zich genoodzaakt het orgaan weer tweemaal per week te doen verschijnen. Op het in 1923 te Utrecht gehouden eerste congres van de groepen "Rond de Vrije Socialist" werd besloten, tot het voeren van een actie ter verhooging van de oplaag en het stichten van een garantiefonds.

Noch het een, noch het ander leverde het gewenschte resultaat op. De oplaag van het orgaan liep terug en in het Garantiefonds was niet meer dan f.50.- gestort. Dit bedrag kwam niet ten goede aan de exploitatie van "De Vrije Socialist", doch bleef in het bezit van het Garantiefonds Comité.

De ontstane toestand was voor Rijnders aanleiding om in 1925 (27 December) opnieuw een conferentie te houden met de vertegenwoordigers der diverse groepen en de met de "Vrije Socialist" sympathiseerende personen. Op deze conferentie deelde hij mede, dat de financiële toestand, waarin hij persoonlijk en "De Vrije Socialist" verkeerden, zoodanig was, dat hij de huidige exploitatie niet alleen meer kon voeren.

De oplaag van het orgaan was in den loop der jaren teruggelopen van 3700 - 2000 exemplaren (resp. Zaterdag- en Woensdagnummer) tot resp. 2000 - 1500 exemplaren.

Deze conferentie besloot, overeenkomstig een door Rijnders gedaan voorstel, wekelijks een bedrag van f.50.- bijeen te brengen, van welk bedrag Rijnders, als redacteur, en de door de conferentie benoemde tweede redacteur, Anton Levien Constance, geb. te Brouwershaven, ieder f.20.- salaris zouden ontvangen, terwijl het resterende bedrag bestemd was om de medewerkers te betalen. Tot administrateur van het hierboven gestichte fonds werd benoemd Roelandes Hubertus van der Meer, geb. 4.5.1883 te Den Haag.

De onafhankelijkheid der groepen ten opzichte van den uitgever bleef - evenals dit onder Domela Nieuwenhuis het geval was - bestaan, met dien verstande, dat nu de redacteurs Rijnders en Constance door de groepen zouden worden gesalarieerd.

Dit losse verband tusschen de Groepen en den uitgever was mede oorzaak, dat door tal van groepen geen uitvoering werd gegeven aan de in 1925 genomen besluiten, waardoor Constance niet kon worden betaald en als redacteur bedankte.

De oplaag van het orgaan was intusschen verminderd tot gemiddeld 1700 exemplaren per week. In dezen toestand werd in 1927 door Rijnders verandering gebracht. Op initiatief van eenige groepen werd op 17 April 1927 te Amsterdam een congres gehouden, waarop Rijnders het organisatorisch verband tusschen de groepen onderling tot stand wist te brengen door de oprichting van het

LANDELIJK VERBOND VAN GROEPEN ROND "DE VRIJE SOCIALIST".

Als leden van het Landelijk Comité werden benoemd:

Gerhard Rijnders, geb. te Amsterdam 21.7.1876.

Dirk Stevens, geb. te Amsterdam 25.7.1886, en

B.C.Scheffer, geb. te Haarlem 23.4.1877.

Rijnders werd tevens benoemd tot redacteur van "De Vrije Socialist". Door het congres werd tevens besloten tot de oprichting van een Garantiefonds ten doel hebbende f.1000.- bijeen te brengen, aangezien Rijnders had verklaard, dat hij - indien deze f.1000.- niet werd bijeengebracht - voor de keus stond het orgaan eenmaal per week te doen verschijnen of op te heffen. Met de administratie van dit fonds werd belast van der Meer, voornoemd. Op 31 Augustus 1927 was in dit fonds in totaal f.660.- gestort. Ofschoon het gevraagde bedrag in het fonds was gestort, bleek op het congres (Paschen 1928) dat na aftrek van de onkosten slechts een saldo van f.138.- in kas was.

In antwoord op de vraag van de vertegenwoordigers van de groep "Amsterdam" of "De Vrije Socialist" nu het eigendom was geworden van de groepen, dan wel nog aan Rijnders toebehoorde, verklaarde hij:

"We

"We hebben in het afgelopen jaar gekeken of de groepen het geld bijeen konden krijgen, dat is niet gelukt. Thans zou het een zeer gevaarlijk experiment zijn het blad over te nemen."

De groep "Amsterdam" vond in dit antwoord aanleiding om zich van het Landelijk Verbond af te scheiden. Niettegenstaande dit feit, handhaafde het congres het besluit van 1927, dat "De Vrije Socialist" in exploitatie van de groepen zou komen, wanneer in het reservefonds f.1000.- aanwezig was. De op dit congres aangewende pogingen tot het organiseeren van afgevaardigden uit de bedrijven in het geheele land mislukten.

Alvorens hierop nader in te gaan wordt het wenschelijk geacht allereerst een beschouwing te geven over den algemeenen toestand, waarin de anarchistische beweging na den dood van Domela Nieuwenhuis was gekomen.

Op rake en juiste wijze werd de in die dagen bestaande toestand door Bernard Lansink, geb. te Lonneker 6.9.1862, in "De Vrije Socialist" van 8.8.1928 beschreven. Onder den titel "Kameraadschap" herinnert hij er aan, dat er in geen der bladen méér geschermd wordt met het woord "Kameraad" dan in de Vrij Socialistische pers.

"En de werkelijkheid is", aldus de schrijver, "dat er in geen andere beweging meer een ingekankerde afgunst bestaat dan in de Vrij Socialistische beweging. Wantrouwen en haat is het wat men overal tegenkomt. Van saamhoorigheid is nergens sprake. Ieder doet maar op eigen initiatief, zoodat noch van het een, noch van het ander iets terecht komt. De edelste gevoelens worden dikwijls gekrenkt. Van piëteit is evenmin sprake. De besten in de beweging worden vaak op de ruwste wijze aangevallen en afgemaakt. De scharrelaars en avonturiers behouden daarbij het terrein.

Is het te verwonderen, dat de arbeiders beu worden van een beweging, die steunt op zulke onzure typen?

De oorzaak, dat er zoo weinig solidariteit wordt betoond, moet mede gezocht worden in het feit, dat er in onze beweging - enkele uitzonderingen daargelaten - niets dan haat en afgunst gepropageerd wordt."

De conclusie waartoe hij komt, luidt:

"Onze beweging is een puinhoop, die al haar invloed heeft verloren."

De aansprakelijkheid voor dezen door Lansink op zoo juiste wijze gekarakteriseerden toestand, rustte in hoofdzaak op H.W.Eikeboom, A.A.de Jong, A.L.Constanse e.a., die geen enkele poging achterwege lieten, om het orgaan "De Vrije Socialist" onder hun beheer te krijgen. Met een enkel woord is reeds melding gemaakt van de in 1922 door Eikeboom c.s. ondernomen poging, om zich in het bezit te stellen van "De Vrije Socialist". Na deze mislukte poging werd nog datzelfde jaar op hun initiatief op 8 October 1922 te Utrecht een congres gehouden, waarop tot de stichting van het

"SOCIAAL ANARCHISTISCH VERBOND" (S.A.V.)

werd besloten.

Het doel van dit congres was - aldus de voorzitter - de meerge-noemde A.A.de Jong:

"Om een onderling verband te leggen tusschen de anarchisten",

doch

doch in werkelijkheid had het congres geen anderen achtergrond dan op deze wijze te trachten het orgaan "De Vrije Socialist" uit handen van Rijnders te krijgen. Een daartoe strekkend voorstel werd aangenomen. Het bestuur van het S.A.V. kreeg opdracht, om zich in verbinding te stellen met den exploitant van "De Vrije Socialist", teneinde besprekingen te openen, om dat orgaan door het S.A.V. te doen uitgeven.

Op 25 Februari 1923 hield het S.A.V. wederom een congres, waarop het bestuur mededeeling deed van de sinds October 1922, zonder eenig resultaat, gevoerde onderhandelingen. Op grond hiervan besloot het congres in principe met 124 tegen 117 stemmen, zich als S.A.V. bij het Landelijk Verbond van Groepen rond "De Vrije Socialist" aan te sluiten.

Door A.A.de Jong en H.W.Eikeboom e.s. werd echter geen uitvoering aan dit besluit gegeven, waardoor voor de zooveelste maal kwam vast te staan, dat de bevordering van de eenheid in de anarchistische beweging niet het doel van hun streven was.

In hetzelfde jaar - 4 November 1923 - werd nogmaals een congres van het S.A.V. gehouden en hierop werd besloten tot de uitgave van een eigen orgaan "Vrije Samenleving", onder redactie van A.A.de Jong, H.E.Kaspers en Ds.B.de Ligt. Het eerste nummer verscheen in December 1923, doch nòch "De Vrije Samenleving", nòch het S.A.V. bleken aan de gestelde verwachtingen te voldoen, zoodat voor 1924 teneinde was, het S.A.V. zich bij de bestaande groepen rond "De Arbeider" aansloot, de "Vrije Samenleving" ophield te bestaan en "De Arbeider", ingaande 1 Januari 1925, tevens het orgaan van het S.A.V. werd.

De verwarring, welke in de periode van 1920 - 1928 in de anarchistische beweging was ontstaan, had zich ook meester gemaakt van de leiders van de Communistische Partij "Holland" en het Nationaal Arbeids Secretariaat (N.A.S.).

Het is noodzakelijk, teneinde een zoo objectief mogelijk overzicht te kunnen aanbieden, eenige details van het verloop van deze actie in deze beweging te releveeren, omdat het verloop hiervan:

- a. den grondslag vormt voor de actie, welke de anarchistische beweging op het terrein van de vakbeweging wenschte te gaan voeren;
- b. de opheffing van de Landelijke Federatie van Sociaal Anarchisten ten gevolge had.

Het congres van de C.P.H., in 1921 te Groningen gehouden, nam een resolutie aan, waarin de grondslag voor de eenheid tusschen het N.A.S. en het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen (N.V.V.) in het bijzonder, en die van de Nederlandsche Vakbeweging in het algemeen, was uitgestippeld. Deze resolutie nu was aanleiding, dat er tusschen de leiders van het N.A.S. en die van de C.P.H. eenerzijds, en verdere leiders van de C.P.H. anderzijds, verschil van meening over de wijze van uitvoering van deze resolutie bestond.

Vanaf dien tijd datoert het, dat het aan de orde stellen van het eenheidsfront-vraagstuk verdeeldheid heeft gebracht; diverse oppositie-groepen werden opgericht, bestaande organisaties gesplitst en ook opgeheven. Eén van de organisaties, die als slachtoffer van de eenheidsfront-actie viel was de, voor het meerendeel uit leiders en leden van het N.A.S. bestaande Landelijke Federatie van Sociaal Anarchisten.

De opheffing van deze Federatie vond medio 1924 plaats, terwijl tevens de uitgave van het orgaan dier Federatie "De Sociaal

Anarchist", dat vóór 1 April 1923 onder den naam van "De Toekomst" verschenen was, werd gestaakt. De eigenlijke oorzaak van de opheffing van genoemde Federatie was het feit, dat het congres van het N.A.S. (1923) zich in principe uitsprak voor de aansluiting van het N.A.S. bij de R.V.I. (Roode Vak-Internationale). Dit besluit had tot gevolg dat een scheuring in het N.A.S. ontstond en dat tot de oprichting van het

NEDERLANDSCH SYNDICALISTISCH VAKVERBOND (N.S.V.)

(24 Juni 1923) werd overgegaan.

Het meerendeel van de leiders van de Landelijke Federatie van Sociaal Anarchisten bleef in het N.A.S. en toen door het N.A.S.-bestuur op aansluiting van het N.A.S. bij de R.V.I. werd aangestuurd, reageerden de leiders van die Federatie hierop door zich meer en meer te oriënteren naar de C.P.H., wat dan ook de opheffing van genoemde Federatie tot gevolg had (medio 1924).

Het voornemen van het N.A.S.-bestuur, om tot aansluiting van het N.A.S. bij de R.V.I. over te gaan, had mede tot gevolg dat ook in de C.P.H. een scheuring ontstond (Mei 1925). De definitieve aansluiting van het N.A.S. bij de R.V.I. vond plaats na de aanneming van een daartoe strekkend voorstel door het N.A.S.-congres (Kerstmis 1925). Het N.A.S. bleef, nadat het in 1927 zijn vertegenwoordiger bij de R.V.I. had teruggeroepen, tot 1928 aangesloten bij de R.V.I.. In een op 25 en 26 Mei 1928 te Arnhem gehouden congres van het N.A.S. werd tot de definitieve afscheiding van de R.V.I. besloten. Dit besluit was weer aanleiding, dat er in het N.S.V. een strooming viel waar te nemen, die op de samensmelting van het N.A.S. met het N.S.V. aandrong. Dit vraagstuk werd dan ook op 3 Juli 1926 in de algemeene besturenvergadering van het N.S.V. aan de orde gesteld en aan het bestuur werd toen opdracht gegeven, onderhandelingen over de vraag: "Is herstel van eenheid mogelijk?" met het N.A.S.-bestuur te gaan voeren.

In een op 28 Augustus 1927 gehouden vergadering van het N.A.S.-bestuur werd op deze vraag bevestigend geantwoord. De eerste onderhandelingen over de fusie tusschen de beide besturen namen hiermede een aanvang. Met algemeene stemmen besloot de algemeene besturenvergadering der bij het N.A.S. aangesloten organisaties op 28 Januari 1928, tot fuseering van het N.A.S. met het N.S.V.. Het N.S.V. hield naar aanleiding van deze beslissing op 18 en 19 Januari 1928 te Utrecht een z.g. fusie-congres en hierop werd na uitvoerige discussie, met de stemmen van 31 organisaties vóór, 30 tegen en 1 blanco, tot hereeniging van het N.A.S. - N.S.V. besloten.

Deze uitspraak nu was voor het bestuur van de Nederlandsche Syndicalistische Federatie van Personeel in Openbaren Dienst, welke Federatie niet bij een landelijke vakcentrale was aangesloten, aanleiding om het initiatief te nemen tot de stichting van een nieuwe-vak-centrale n.l.

HET SYNDICALISTISCH VERBOND VAN BEDRIJFSORGANISATIES (S.V.B.)

over te gaan, waarvan de officieele oprichting op 1 April 1928 plaats vond.

In verband met het feit, dat een door het bestuur van het N.S.V. onder de leden gehouden referendum een meerderheid van 60 stemmen

vóór de fusie NAS-NSV opleverde, werd in een op 15 April 1928 te Amsterdam gehouden algemeene besturen-vergadering van het NSV de vraag: "Is de uitslag van de stemming betreffende de fusie met het NAS van zoodanigen aard, dat deze doorvoering van de fusie wettigt" ontkennend beantwoord, zoodat de fusie NAS-NSV niet tot stand kwam.

De eenheidsfront-actie, welke in 1921 werd ingezet, had dus tot resultaat gehad, dat de uiterst linksche vakcentrale - het NAS - in het begin van 1928 was uiteengevallen in vier organisaties, t.w.:

Het Nationaal Arbeids Secretariaat;

Het Nederlandsch Syndicalistisch Vakverbond;

Het Syndicalistisch Verbond van Bedrijfsorganisaties, en

Het Comité van Actie voor de Handhaving der Aansluiting van het NAS bij de RVI (later genaamd de Revolutionnaire Vak Verenigings Oppositie R.V.O.).

Lang bleef deze toestand niet bestaan, want ingaande 1 Januari 1929 kwam de fusie tusschen het NSV - SVB tot stand.

Van het door het SVB uitgegeven orgaan "De Arbeid Vrij" verschenen 13 nummers, het eerste nummer op 7 April 1928 en het laatste op 30 Juni 1928. De hereeniging van NSV en SVB kostte den gesalarieerden secretaris van het NSV, Bernardus Lansink, geb. 31.8.1884 te Enschede, die een voorstander was van de tot standkoming van de fusie NAS-NSV, zijn functie. Lansink had o.m. verklaard:

"Tegenover de heerschende reactie is samenvoeging van alle revolutionairen noodzakelijk. Wij zijn niet bij machte, dit als Syndicalisten alleen te doen. Nationaal en Internationaal beteekent de Syndicalistische beweging niets."
(Notulen bestuursvergadering NSV 8.1.1928).

De anarchistische beweging, die, zooals reeds is aangetoond, eenzelfde beeld van verdeeldheid vertoonde als de revolutionnaire vakbeweging en waarvan de leiders elk voor zich dachten, dat het door hen verkondigde anarchisme het zuivere was, richtte in dit tijdvak haar politiek naar de verdeelde vakbeweging. Het was het SVB, waarop het Landelijk Verbond van Groepen rond "De Vrije Socialist" zijn hoop had gevestigd.

Behalve de reeds vermelde, door het congres 1928 genomen besluiten, waren de leiders bovendien van oordeel dat:

"als men een Sociaal Anarchist wil wezen in Holland, dan moet men lid zijn van de Syndicalistische vakbeweging. Stelselmatig zullen wij onze propaganda moeten richten in Sociaal Anarchistische richting, zooals het nieuwe SVB zijn syndicalistische propaganda dáárop baseert om de economische organisatie klaar te maken voor de sociale revolutie, waarbij de economische bedrijven kunnen blijven functioneeren, maar dan op anarchistischen grondslag. Zoo zullen de groepen in het land de propaganda voor het geestelijk leven ter hand moeten nemen.

Om samen met de SVB-leiding leiding te kunnen geven en raad, in dagen van revolutie."

De leiding van het Landelijk Verbond beschouwde dus het SVB als de vak-centrale, waartoe de leden van het Landelijk Verbond konden toetreden en waarmede samenwerking, tot de verwezenlijking van hun doel, tot stand moest worden gebracht. Tot een definitieve samenwerking is het intusschen niet gekomen, omdat, zooals reeds is vermeld, het SVB met ingang van 1 Januari 1929 werd gefuseerd met het NSV.

Naast

Naast de twee bestaande groepen van Anarchisten, n.l. het Landelijk Verbond van groepen rond "De Vrije Socialist" en de groepen rond "De Arbeider" werden terzelfder tijd, dat het SVB werd gesticht en het Landelijk Verbond zich voor de samenwerking met het SVB had uitgesproken, maatregelen genomen om tot de oprichting van een nieuwe organisatie van anarchisten te komen. De initiatiefnemers, een drietal jeugdige anarchisten, meenden dat geen van de twee hierboven genoemde groepen het zuivere anarchisme propageerde. Deze groep wilde trachten aan te toonen, wat feitelijk onder anarchisme moest worden verstaan.

Op 21 en 22 April 1928 had een congres plaats, dat door plm. 200 personen werd bezocht en waarop besloten werd tot de stichting van het:

"SOCIAAL ANARCHISTISCH VERBOND" (S.A.V.)

waarmede werd beoogd:

- 1e. de mogelijkheid te onderzoeken om tot één landelijke organisatie van anarchisten te komen, waarin zich de bestaande groepen zouden oplossen;
- 2e. een plan van actie te vinden, inzake economische organisatie der arbeiders.

Het onder sub.2 vermelde voorstel (waarmede, bij aanneming het SAV ten opzichte van de vakbeweging een positief standpunt zou gaan innemen en dat ook deze groep dan zou hebben gedreven in de richting, waartoe het congres van het Landelijk Verbond van Groepen rond "De Vrije Socialist" terzelfder tijd had besloten), werd door het SAV-congres niet aanvaard.

Dit SAV, dat nu niet, zooals in 1922 het geval was, onder leiding van Eikeboom c.s., maar van den ex-redacteur van "De Vrije Socialist", A.L.Constansé stond, besloot tevens tot de stichting van een fonds groot f.1000.- als basis voor de uitgave van een orgaan en tot de uitgifte van een mededeelingsblad.

Het door Constansé uitgegeven orgaan "De Opstand" werd Juli 1928 door het SAV overgenomen en op 15 Augustus 1928 verscheen hiervan het eerste nummer als orgaan van het SAV.

De verhouding tusschen het Landelijk Verbond van de Groepen rond "De Vrije Socialist" tot de leidende personen van het SAV, was vóór de oprichting van het SAV reeds van dien aard, dat er voor samenwerking c.q. fusie tusschen de beide groepen niet de minste kans bestond. In "De Vrije Socialist" werd ten opzichte van het voornemen tot het oprichten van een nieuwe anarchistische groep-het latere SAV - verklaard:

"Dat wij (anarchisten) twee bladen hebben, waarvan één nog tweemaal per week verschijnt, dat wij een landelijke organisatie van anarchisten hebben:

dat die organisatie met Paschen een congres houdt, dat alles wordt door deze vrienden (Constansé c.s.) straal genegeerd."

In het tijdvak dat nu volgde, Paschen 1928 - 1929 (vermeld is reeds dat de vakcentrale - het SVB - waarop het Landelijk Verbond zijn hoop had gevestigd was opgeheven), werd de vraag "hereeniging van de anarchistische groepen" opnieuw aan de orde gesteld.

Het initiatief hiertoe werd genomen door het SAV, maar in zijn vergadering van 6 Januari 1929 wees het dagelijksch bestuur van het Landelijk Verbond de samenwerking met het SAV af, onder vermelding, dat wanneer het SAV inderdaad de eenheid wilde, aan

een vertegenwoordiger op het congres van het Landelijk Verbond (Paschen 1929) de gelegenheid zou worden gegeven het vraagstuk der eenheid te bepleiten.

In de eerste zitting van dit congres werd overeenkomstig dit voorstel aan den vertegenwoordiger van het SAV, Constanse, gelegenheid gegeven de samensmelting van de beide groepen te bepleiten. De rede van Constanse kwam in korte trekken hierop neer - het persoonlijk belang van den spreker trad ook hier weer op den voorgrond:

Rijnders weg, het Landelijk Verbond opheffen, een nieuwe organisatie oprichten die het blad zou exploiteeren en een andere redactie zou aanwijzen en bestrijding van de vakbeweging in al zijn vormen.

Op dezen grondslag werd de samensmelting afgewezen, waarna het SAV, waarin in den loop van zijn bestaan de tegenstelling: pro of contra de vakbeweging, steeds scherper werd, feitelijk (omdat de voorstanders van de vakbeweging deze organisatie verlieten) omstreeks Pinksteren 1931 werd opgeheven.

Ondanks de ervaring, die de anarchisten met betrekking tot het eenheidsfront-vraagstuk in den loop der jaren hadden opgedaan, werd niettemin door het Paasch-congres 1929 van het Landelijk Verbond, aan het bestuur opdracht gegeven:

1e. het initiatief te nemen tot een landelijke bijeenkomst, waarop de opheffing van "De Fakkel", "De Syndicalist", "De Arbeider" en "De Vrije Socialist" en de oprichting van een groot libertair blad zal worden besproken.

Indien blijkt, dat daar voorloopig niets van zal komen, dan

2e. te zoeken naar een drukker, die als exploitant van "De Vrije Socialist" optreedt.

Voor zoover dit uit de beschikbare gegevens blijkt, is noch aan het eene, noch aan het andere voorstel uitvoering gegeven. In het jaar dat daarop volgde, werd de actie voor de instandhouding van "De Vrije Socialist" voortgezet, met als resultaat, dat op het Paaschcongres van het Landelijke Verbond - Paschen 1930 - het voor de beweging belangrijke besluit kon worden genomen, dat ingaande 1 Juli 1930 "De Vrije Socialist" door de groepen zelf zou worden geëxploiteerd. Als administrateur werd aangewezen de meergenoemde Scheffer, terwijl Rijnders als gesalarieerd redacteur werd aangesteld.

Dit besluit kon worden genomen, daar sinds het congres 1929 aan steun f.1017,87 was ontvangen en 200 personen zich bereid hadden verklaard elk f.5.- bij te dragen voor de exploitatie van het blad. De oplaag van het orgaan was stationnair gebleven sinds 1929 en bedroeg 70⁴ exemplaren per week.

Was de periode Paschen 1929 - Paschen 1930 voor het Landelijk Verbond en de groepen rond "De Vrije Socialist" een belangrijke geweest, niet minder belangrijk was de daarop volgende periode, die op het Paaschcongres 1931 werd afgesloten, doordat op dit congres de naam van dit verbond werd veranderd in dien van:

LANDELIJK VERBOND VAN SOCIAAL ANARCHISTEN (V.V.S.A.)

Deze naamsverandering beteekende niet, dat met de tot nu toe door het Landelijk Verbond van groepen rond "De Vrije Socialist" gevoerde politiek werd gebroken. Integendeel, zij was een gevolg van de voortzetting van de politiek, waarvoor in 1927 de grondslag was gelegd en in het bijzonder van die, welke ten opzichte van de verhouding anarchisme-vakbeweging, was uitgestippeld.

Dit

Dit werd duidelijk gedemonstreerd door het feit, dat op dit Paaschcongres (1931) voor de eerste maal het NSV officieel vertegenwoordigd was en de vertegenwoordiger daarvan verklaarde:

"In groote lijnen toch streeft het NSV hetzelfde doel na, als de groepen rond "De Vrije Socialist" en het aanvaardt in groote lijnen denzelfden strijd. Deze strijd wordt door het NSV gevoerd in de vakbeweging, naast de politieke groep."

Met betrekking tot "De Vrije Socialist" werd op dit congres besloten - hoewel het aantal abonné's stationnair bleef (in 1930 in totaal 704; in 1931 in totaal 714) en de exploitatie over 1930 een tekort van f.25,50 per week had opgeleverd, het 15 April 1931 ingaande als officieel orgaan van het VVSA uit te geven.

Scheffer werd herbenoemd als administrateur en Rijnders als redacteur. Ofschoon ten opzichte van de samensmelting van de nu nog bestaande anarchistische organen t.w. "De Vrije Socialist" en "De Arbeider" werd aangedrongen, bleef ook op dit congres Rijnders zich hiertegen verzetten. Hij was van meening, dat de slechte financiële toestand van "De Vrije Socialist" slechts een gevolg was van het feit, dat:

"De Arbeider" hem in den weg zit. Was dit niet het geval, dan zou "De Vrije" zich kunnen bedruipen en het subsidiefonds kon worden afgeschaft, het lezerstal zou belangrijk worden uitgebreid."

Desondanks werd een voorstel aangenomen, waarbij het bestuur opdracht kreeg een schrijven te zenden aan de groepen rond "De Arbeider", teneinde tot besprekingen over een fusie te geraken. Op 26 September 1931 werden de eerste besprekingen gehouden, waarop uitvoerig werd beraadslaagd over de wijze van exploitatie van de beide organen, den aard van den inhoud enz., maar de eventuele fusie van de beide organen werd niet aan de orde gesteld.

Het tastbare resultaat van deze conferentie was, dat de mogelijkheid van het houden van een gemeenschappelijk congres der groepen in overweging werd genomen. Door het bestuur van het VVSA werd medio Februari 1932 aan de groepen rond "De Arbeider" voorgesteld om op den tweeden Paaschdag 1932 een gemeenschappelijk congres te houden in aansluiting op het congres van het VVSA, dat op den eersten Paaschdag zou worden gehouden. Op dit congres werd medegedeeld, dat, nadat aanvankelijk van de zijde der groepen rond "De Arbeider" verdere besprekingen over de fusie waren afgewezen, op 8 Mei 1932 een conferentie zou plaats vinden. Door omstandigheden werd deze conferentie gehouden op 12 Juni 1932. Het resultaat was, dat:

- a. een groote strooming bleek te bestaan voor het stichten van één landelijk verbond van Sociaal Anarchisten met één, in plaats van twee bladen;
- b. een motie werd aangenomen, waarin de conferentie besluit: Toe te treden tot een Landelijk Verbond, zooals dit reeds bij de groepen rond "De Vrije Socialist" bestaat of te stichten op den grondslag van: plaatselijke groepen, die zich in Provinciale Propaganda Comité's federatief organiseren. Uit de Prov.Prop.Comité's worden een of meer personen aangewezen om zitting te nemen in het Landelijk Comité. Dit Comité krijgt opdrachten van de Prov.Prop.Comité's.
- c. Aan een Commissie opdracht werd gegeven, beginselverklaring en fusieplan samen te stellen en een gemeenschappelijk congres voor te bereiden op Paschen 1933.

- d. De mogelijkheid, een contract af te sluiten inzake de exploitatie van "De Vrije Socialist" tot 1 October 1933, aanwezig was.

Dit laatste voorstel vond zijn oorsprong in de omstandigheid, dat sinds het congres 1932 zich eenige groepen en personen van het VVSA afscheidden, waardoor de uitkomsten van de exploitatie van "De Vrije Socialist" steeds slechter werden.

Het bestuur van het VVSA moest naar middelen uitzien om het blad veilig te stellen, maar het ging niet in op het onder sub d. geciteerde voorstel, doch het gaf overeenkomstig een besluit van de bestuursvergadering d.d. 17 Juni 1932 aan Rijnders opdracht om met een drukker in onderhandeling te treden over de exploitatie van het blad, ingaande 1 October 1932, voor den tijd van een jaar. Met ingang van dien datum werd, overeenkomstig een besluit van de bestuursvergadering d.d. 18.9.1932 de administratie en exploitatie van "De Vrije Socialist" overgenomen door de drukkerij "Excelsior" te Amsterdam, met een schuldenlast van f.225.-, waarvan in April 1933 f.179.- was uitbetaald. Officieel werden de onderhandelingen over de fusie met "De Arbeider" overeenkomstig het vergaderingsbesluit d.d. 18.9.1932 stopgezet, doch zooals later bleek, door de vertegenwoordigers van het VVSA met die van de Exploitatie Commissie van "De Arbeider" voortgezet. Dit was voor Rijnders aanleiding om reeds ingaande 15 April 1933 de administratie en exploitatie van "De Vrije Socialist" over te brengen van Amsterdam naar Zandvoort. Dit zou volgens hem geschiedt zijn:

"Om de krant in dezen eigenaardigen tijd veilig te stellen." Ondanks het feit, dat het VVSA de exploitatie van "De Vrije Socialist" op grond van financiële moeilijkheden niet kon voortzetten, werd ingaande 1 December 1932 een nieuw orgaan "Naar de Vrijheid" genaamd, uitgegeven. De uitgave werd echter in November 1933 - nadat eerst pogingen waren aangewend om een andere wijze van exploitatie in te voeren - wegens financiële moeilijkheden weer gestaakt. Op 11 Juni 1933 werden de besprekingen inzake de fusie voortgezet, met als resultaat, dat een exploitatie commissie van 6 personen, drie aan te wijzen door het VVSA en drie aan te wijzen door de groepen "Rond de Arbeider" werd benoemd. Deze commissie kreeg opdracht om met de groepen overleg te plegen over een eventuele fusie.

Ingaande 1 Juli 1933 verscheen "De Arbeider" als uitgave van het VVSA en de groepen rond "De Arbeider". De fusie van de organisaties was dus tot stand gekomen, maar het eigenlijke doel der gevoerde besprekingen, n.l. de uitgave van één orgaan voor de anarchistische beweging was niet bereikt. Rijnders toch had "De Vrije Socialist" reeds voor dien tijd "veilig gesteld" door deze in eigen beheer te nemen, zoodat weer de toestand van vóór 1927 ontstond. Daar er tusschen Rijnders en het bestuur van het VVSA oneenigheid was ontstaan over de wijze van exploitatie, kon er van een fusie geen sprake zijn. In "De Vrije Socialist" van 5 Juli 1933 verklaart Rijnders:

"dat hij zich niet wilde laten ringelooeren door een Landelijk Comité van het Verbond, dat nog geen 150 leden telt over het geheele land en waarvan de contributie nauwelijks toereikend was om de kosten van de comité-vergaderingen te dekken."

Verschillende afdelingen zagen zich vervolgens genoodzaakt om zich van het VVSA af te scheiden, omdat zij verschillende tekortkomingen bij de leiding vaststelden. De voornaamste hiervan waren: Onbekwaamheid, gebrek aan beleid en onvoldoende activiteit.

Deze afdelingen schaarden zich weer aan de zijde van Rijnders, die daardoor in staat was zijn orgaan "De Vrije Socialist" te blijven uitgeven.

Tot Maart 1934 wist Rijnders dezen toestand te handhaven en wat, in de 34 jaren dat "De Vrije Socialist" had bestaan, nog nimmer was geschied vond toen plaats n.l., het nummer van 7 Maart 1934 kon wegens allerlei tegenslagen niet verschijnen.

Van Maart 1934 tot Januari 1935 bleef "De Vrije Socialist" regelmatig 2 maal per week verschijnen, doch de financiële positie van het blad was en bleef precair. In het nummer van 26 Januari 1935 deelde Rijnders mede:

"Door allerlei misère op onze drukkerij is er in den laatsten tijd eenige storing gekomen in de regelmatige verschijning en verzending van ons blad. Geldgebrek was de oorzaak, dat wij deze moeilijkheden niet grif konden wegruimen."

Of dit de oorzaak is geweest, dat Rijnders ingaande 13.2.1935 het geheele beheer van de "Vrije Socialist" overdroeg aan A.M.Vrolijk, Kostverlorenkade 101, te Zandvoort, valt niet met zekerheid te zeggen. De moeilijkheden waren hiermede niet uit den weg geruimd, want zooals in het nummer van 27.2.1935 werd medegedeeld:

"De misère aan onze drukkerij was einde vorige week van dien aard, dat het Zaterdag-nummer moest uitvallen. Dit nummer moesten wij bij een andere drukker laten maken."

Om in dezen toestand verandering te brengen werd op initiatief van de Vrije Socialisten Vereeniging "Haarlem" met Paschen 1935 te Haarlem een conferentie gehouden, waarop besprekingen werden gevoerd met betrekking tot de instandhouding van het blad "De Vrije Socialist". Het resultaat van deze conferentie was, dat tot de stichting van een fonds en het benoemen van een commissie van beheer van dat fonds, werd besloten. Als leden van deze commissie werden benoemd:

Geert Bokma, geb. 24.1.1871 te Leeuwarden (Amsterdam);

B.C.Scheffer, geb. 23.4.1877 te Haarlem (Haarlem).

In Januari 1936 deelde de commissie mede, dat het gestichte fonds "door niet voldoende succes min of meer illusoir is, doch nog niet opgeheven."

Dit beteekende in wezen al, dat van het VVSA geen kracht meer uitging. De Amsterdamsche groep, die einde Juli 1934, nadat vele andere vereenigingen van dien naam reeds hun natuurlijken dood waren gestorven, werd opgericht, viel in Juni 1935 uiteen.

Een nieuwe groep werd opgericht, die echter geen deel meer uitmaakte van de Groepen rond "De Vrije Socialist". Belemmering van de actie voor de "Vrije Socialist" zou de oorzaak van deze scheuring geweest zijn. In het nummer van "De Vrije Socialist" van 12.10.1935 wordt de positie van de Amsterdamsche groepen onder den titel "Amsterdam.....Dood?" als volgt beschreven:

"De Groep (De Vrije Socialisten Groep Amsterdam) bestaat wel, maar bestaansrecht heeft ze niet. Onderling gekanker anders niet. Groepeerling om één blad lijkt me juist nu tactische reden is. De Vrije Socialisten Vereeniging is dood, maar Amsterdam is niet dood."

Wat hier ten opzichte van de Amsterdamsche groep wordt verklaard, kan ook met een kleine variant van toepassing worden geacht op het Landelijk Verbond.

In Januari 1936 werd "De Vrije Socialist" naar de drukkerij "Renova", gevestigd Burgemeester Rampstraat 3, te Haarlem overgebracht. Het eerste nummer van deze drukkerij verscheen op 29 Januari 1936.

Zowel het beheer over "De Vrije Socialist" als dat van de drukkerij kwam nu weer geheel aan Rijnders en hoewel door hem werd aangekondigd, dat met Paschen 1936 opnieuw een conferentie zou worden gehouden, kon deze wegens te weinig deelname niet doorgaan. Wat in October 1935 reeds kon worden voorzien, bleek nu werkelijkheid te zijn geworden, n.l. dat het Landelijke Verbond van groepen rond "De Vrije Socialist" inderdaad geen levensvatbaarheid meer bezat, hoewel in verschillende plaatsen nog groepen van anarchisten bestaan onder den naam van Vrije Socialisten Vereeniging.

In wezen is de verhouding van den uitgever tot de groepen thans weer zooals die tijdens het leven van Domela Nieuwenhuis was, met dien verstande echter, dat Rijnders nu niet alleen de uitgever, maar bovendien ook de drukker van het blad is. Teneinde de drukkerij rendabel te kunnen maken, werd door Rijnders, met ingang van 1 Mei 1936, een nieuw weekblad uitgegeven onder den naam "De Dageraad", onafhankelijk orgaan voor Vrije Gedachten en nieuwe Cultuur, onder redactie van A.L. Constance, terwijl de administratie werd gevoerd door A.M. Vrolijk.

Terzelfder tijd werd door hem in "De Vrije Socialist" medegedeeld, dat de personen, die ook medewerking aan "De Arbeider" verleenden, verzocht werden hiermede op te houden, daar anders hun bijdragen niet meer in "De Vrije Socialist" zouden worden opgenomen.

Deze uitgave was echter geen lang leven beschoren. Constance bleef tot omstreeks Mei 1937 redacteur van genoemd orgaan, terwijl met ingang van 1 Januari 1939 de uitgave van "De Dageraad", door "verschillende omstandigheden" daartoe genoodzaakt, zal worden opgeheven. De onderwerpen, die voorheen in "De Dageraad" verschenen zullen na dien datum gedeeltelijk in het Woensdagnummer van "De Vrije Socialist" onder den titel "Vrije Gedachten en Kultuurvernieuwing" verschijnen, terwijl het voornemen bestaat, om van die rubriek, zonder vervolgartikelen, een apart weekbladje uit te geven voor colportage en verspreiding, hetwelk bij afname van tenminste 5 exemplaren voor 2 cent per exemplaar beschikbaar zal worden gesteld. Als onderafdeeling van de door Rijnders beheerde uitgeverij "Bibliotheek van Ontspanning en Ontwikkeling" (B.O.O.) werd door hem in Februari 1937 opgericht:

"De Kwartjes Liga".

De leden van deze Liga ontvangen voor de som van 25 cent per week de beide nummers van "De Vrije Socialist", een nummer van het weekblad "De Dageraad", terwijl bovendien een bon ter waarde van 10 cent werd verstrekt. Voor 13 bonnen werd een boek naar keuze uit de B.O.O. verkregen.

In verband met de opheffing van "De Dageraad" zal het lidmaatschap van de "Kwartjes Liga" worden verlaagd tot 20 cent per week.

Het jaar 1937 stond geheel in het teeken van de herdenking van het 40-jarig bestaan van "De Vrije Socialist". Op 6 Juni 1937 werd te Haarlem een conferentie gehouden van met het blad sympathiseerende personen, teneinde de herdenking van dit jubileum te bespreken. Besloten werd een beroep op de lezers van het blad te doen, om bij deze gelegenheid den uitgever een jubileumgeschenk aan te bieden, zoodat het bestaan van "De Vrije Socialist" zekerder zou worden en bovendien de wekelijksche terugkeerende zorgen en moeiten voor redactie en administratie zoo niet geheel, dan toch voor een groot deel, zouden verdwijnen.

Als leden van het voor dit doel benoemde Landelijke Comité werden op deze conferentie benoemd:

Voorzitter: M.N. Damman.

Secretaris: J. Bevolander.

Penningmeester: H.F. Bodegraven.

De herdenkingsvergadering werd op 9 Januari 1938 te Haarlem gehouden. Door het Landelijk Comité kon aan Rijnders een bedrag van f.850.- worden overhandigd. Dit bedrag was echter niet voldoende om de financiële zorgen, die op de drukkerij "Renova" drukten, weg te nemen. Door Rijnders werd op deze conferentie gevraagd of 6 à 8 personen bereid waren om ieder f.500.- te willen leenen, tegen een rente en onder strikte geheimhouding. Het is niet bekend geworden of aan dit verzoek is voldaan.

Ten slotte dient nog te worden vermeld, dat in 1938 wederom verschillende malen pogingen zijn aangewend om besprekingen te openen over de eventuele samenvoeging van de twee anarchistische weekbladen, n.l. "De Arbeider" en "De Vrije Socialist" o.a. door het houden van z.g. lezers conferenties.

De redacteur van "De Vrije Socialist" heeft in antwoord op de diverse voorstellen verklaard:

"Wat die voorgestelde conferenties enz. betreft, behoeft men op ons tenminste niet te rekenen. Wij hebben er genoeg van. Anders zou het zijn, als de paar kameraden in Groningen (Ploeger c.s.) die ongelimiteerd de baas spelen over "De Arbeider" zich eerlijk bereid verklaren "De Arbeider" op te heffen, ten gunste van een blad, welks zetel in Amsterdam moet zijn en dat gedrukt wordt bij "Renova" te Haarlem, daar deze drukkerij door groote offers van vrienden van "De Vrije" terwille van dat blad, is opgericht."

Verder stelde Rijnders:

"De onherroepelijke voorwaarde, dat de krant, die uit de fusie ontstaat bij "Renova" wordt gedrukt onder garantie natuurlijk, dat kostprijs, afwerking en aflevering in orde zijn. Men weet waarom wij deze voorwaarde stellen. Zoolang een verklaring als bovengenoemd niet is gegeven, zouden wij héél graag willen, dat men in ons blad nu verder niet meer schrijft over deze aangelegenheid."

B

GROEPEN "ROND DE ARBEIDER".

In Januari 1891 verscheen het eerste nummer van het weekblad "De Arbeider", hetwelk speciaal bedoeld was als een uitgave voor de, voornamelijk in de provincie Groningen bestaande Noordelijke Propaganda Comité's (N.P.C.). Naast "De Arbeider" bestonden er echter nog meerdere anarchistische provinciale bladen, die evenwel op den duur, wegens financiële moeilijkheden, niet konden blijven bestaan en zodoende genoodzaakt waren tot een fusie met "De Arbeider" over te gaan. Het gevolg was dat "De Arbeider" geen specifiek provinciaal blad meer bleef en toen in 1935 de landelijke vereeniging, het "Sociaal Anarchistisch Verbond" (S.A.V.) zich als groep bij de bestaande groepen rond "De Arbeider" aansloot, werd het blad een landelijk anarchistisch weekblad.

Het gevolg van deze aansluiting was dat het eigen orgaan van het S.A.V. "de Vrije Samenleving" werd opgeheven en er zodoende slechts twee landelijke anarchistische bladen bleven bestaan, n.l. "De Arbeider" en "De Vrije Socialist". In de volgende jaren zijn, zooals in dit Overzicht reeds werd uiteengezet, vele pogingen gedaan om de beide organen tot één blad te vereenigen, maar deze zijn allen mislukt. Wel is "De Arbeider" nog korten tijd ook het orgaan van de V.V.S.A. geweest (van 1 Juli 1933 tot September 1933).

In Juni 1933 ontbrandde er in de beweging een heftige strijd over de vraag wie den op 8 Juni 1933 overleden redacteur van "De Arbeider", J. Bijlsma, zou opvolgen. Daar de waarnemend redacteur van "De Arbeider", Johan de Haas (de Rijk 1.9.1897), op deze functie aanspraak meende te mogen maken, trachtte hij op verschillende manieren de leiders der diverse groepen te beïnvloeden. Hij werd hierbij echter heftig tegengewerkt door de "Hollanders" (ex-leden S.A.V. en V.V.S.A.) die hem ten zeerste wantrouwen en dit niet onder stoelen of banken staken. Het gevolg was dat Jo de Haas zich als candidaat terugtrok en de anarchistische beweging vaarwel zegde. Met ingang van 1 October 1933 werd tot redacteur benoemd H.W. Eikeboom, die, zooals reeds is vermeld, een der oprichters was van het S.A.V. en na de opheffing ervan, een der invloedrijkste mannen van de S.A.A. (welke als voortzetting van het S.A.V. was opgericht) werd.

Kort na de benoeming van Eikeboom n.l. op 30 October 1933 werd door de Justitie beslag gelegd op een gedeelte der machines van de drukkerij waar o.m. "De Arbeider" gedrukt werd. De aanleiding was een in het nummer van 2 September 1933 voorkomend artikel waarin tot dienstweigering werd opgeruid.

Aangezien het niet mogelijk bleek na de beslaglegging het blad te Groningen te blijven drukken, werd vanaf 1934 "De Arbeider" gedrukt te Amsterdam en wel bij de firma Mulder & Zoon.

De aanstelling van Eikeboom had mede een herziening van de tot dusver door de groepen gevoerde politiek ten gevolge en welke hoofdzakelijk hierop neerkwam, dat men zich er meer en meer opging toeleggen om de beginselen en de directe revolutionaire actie van het anarchisme te doen doordringen in de economische organisaties van het revolutionair socialistische proletariaat.

Als strijdmiddelen werden sabotage en geweld verworpen. In "De Arbeider" van 28 April 1934 wordt ten opzichte van sabotage verklaard, dat "wij" het nog te veel zoeken in het doen (sabotage is daad) en te weinig in het laten, terwijl op de conferentie van medewerkers van "De Arbeider" op 26 Augustus 1934 werd vastgesteld, "dat het propageeren van geweld in den klassenstrijd niet tot de anarchistische beginselen gerekend kan worden"..... en "wanneer wij de bovengewelddadige strijdmiddelen aanvaardden en propageeren dit hoofdzakelijk een taktische en geen principele kwestie is."

In Juli 1935 werd de naam "Sociaal Anarchistisch Weekblad" veranderd in "Vrij Socialistisch Weekblad" "De Arbeider".

De vereenigingen die toen als groepen rond "De Arbeider" geschaard waren (en nu nog zijn) bestonden uit:

1. de Noordelijke Propaganda Comité's (N.P.C.);
2. de Vereeniging voor Sociaal Anarchistische Actie (S.A.A.);
3. diverse plaatselijke Vrije Socialistische Vereenigingen.

In 1936 werd wederom een poging gedaan om tot een fusie van "De Arbeider" en "De Vrije Socialist" te komen. Op een conferentie, welke plaats had tusschen de groepen rond "De Arbeider" en de groepen rond "De Vrije Socialist" in verband met de verandering van een door den voormaligen vrijdenker Dr. Weekers geschonken ingaat, verklaarde Rijnders zich bereid tot de oprichting van een gezamenlijk orgaan over te gaan.

Eikeboom deed het voorkomen alsof de groepen rond "De Arbeider" hierop wenschten in te gaan, doch in werkelijkheid was het de bedoeling om te trachten met een bedrag van f.500.- Rijnders "De Vrije Socialist" afhandig te maken. Een fusie kwam dan ook niet tot stand.

Ook werden door het Friesch Propaganda Comité, de S.A.A. en de Vrije Socialisten groep te 's-Gravenhage nog pogingen aangewend om tot aaneensluiting van alle anarchistische groepen en het vormen van een landelijk verbond met als orgaan "De Arbeider" te komen, echter eveneens zonder resultaat. De meest invloedrijkste groep, die tot deze richting behoort, was tot aan het begin van 1938, de te Amsterdam gevestigde groep, genaamd de

VEREENIGING VOOR SOCIAAL ANARCHISTISCHE ACTIE (S.A.A.).

De S.A.A. werd in 1933, met aanvankelijk 20 leden, opgericht als voortzetting van de in 1924 opgeheven organisatie, die in 1922 op initiatief van Eikeboom werd opgericht onder den naam van Socialistisch Anarchistisch Verbond (S.A.V.).

Zij heeft steeds onder sterken invloed gestaan van H.W.Eikeboom, die nadat hij in 1926, wegens gepleegde fraude op financieel gebied, uit zijn functies als bestuurslid van de Internationale Anti-Militairistische Vereeniging (I.A.M.V.) vervallen werd verklaard, hiermede de kans waarnam om opnieuw den strijd aan te binden tegen zijn ouden tegenstander in de anarchistische beweging, Rijnders.

Dezen strijd heeft hij in deze beweging voortgezet tot na den terugkeer (1937) van den correspondent van "De Arbeider" in Spanje, Maurits Stevens, geb. te Groningen 20.9.1902, die, in samenwerking met Willem Johannes Cappel, geb. te Amsterdam 18.12.1896; Hendrik Jan Smienk, geb. 14.4.1885 te Hengelo en Theodoor Willem Harsman, geb. 15.1.1905 te Amsterdam, tegen den leider van de S.A.A., tevens redacteur van "De Arbeider" en beheerder van de Vereeniging Anarchistische Uitgeverij (V.A.U.) een campagne inzetten met het doel om hem uit deze functies te zetten.

De kwesties, die tot deze campagne aanleiding gaven, waren niet van principiëelen, doch van persoonlijken aard. Aan Eikeboom werd ten laste gelegd, dat hij:

- 1e verhoudingen onderhield met de vrouwen c.q. verloofden van zijn medebestuurders;
- 2e weigerde als redacteur van "De Arbeider" advertenties in dit orgaan op te nemen, bevattende aankondigingen van vergaderingen, waarop de bekende anarchist, Johan de Haas, geb. te De Rijp 1.9.1897, het woord zou voeren;
- 3e Als beheerder van de VAU verduisteringen en fraude zou hebben gepleegd.

Een en ander had tot direct gevolg, dat Eikeboom in de huishoudelijke vergadering van de S.A.A., gehouden op 16 Februari 1938 voor de functie van voorzitter van de S.A.A. bedankte, terwijl zijn medestanders eveneens hun bestuursfuncties ter beschikking stelden.

Op deze vergadering werd het bestuur van de S.A.A. als volgt samengesteld:

Voorzitter: Willem Alberding, geb. Amsterdam 28.9.1907;

Secretaris: M.Stevens;

Penningmeester: Th.W.Harsman.

De actie, welke onder leiding van dit bestuur wordt gevoerd, is van geen beteekenis. De omstandigheden van financieelen aard laten het voeren van een actie niet toe. De vergaderingen kunnen, gezien de kosten daaraan verbonden, niet in vergaderlokalen worden gehouden, maar vinden plaats ten huize van een der bestuursleden of leden van deze organisatie. In Juli 1938 werd door het bestuur van de S.A.A. een poging ondernomen om actie te gaan voeren tegen:

- a. "de passieve luchtbeschermingspropaganda ten doel hebbende de bevolking vertrouwd te maken met den oorlog";
 - b. de te verwachten "felle anti-socialistische agitatie" bij gelegenheid van het Regeeringsjubileum van H.M.de Koningin.
- De vergadering, die hiertoe op 28 Juli 1938 werd gehouden, eindigde nadat een zeer verwarde discussie was gevoerd zonder eenig succes, niettegenstaande zij door 35 personen was bezocht. Zelfs de z.g. Septembergebeurtenissen leidden niet tot een actie van de zijde van de SAA. Het bestuur bepaalde zich er toe, door vast te stellen, "dat het groote gebrek aan samenwerking in de libertaire beweging duidelijk aan het licht is getreden" en de vraag werd gesteld of de principieele geschillen nu werkelijk zoo groot zijn, dat zij (de libertaire beweging) niet in één groepsverband kan zijn "om gezamenlijk het kapitalisme met zijn moordpraktijken het hoofd te bieden, om met elkaar te werken voor een vrije samenleving."
- Gevraagd werd ten slotte of het niet mogelijk was om gezamenlijk op de grondslag van de beginselverklaring van de SAA strijd te voeren.

Op dit aanbod is alleen door het bestuur van het Syndicalistisch Arbeids Secretariaat (S.A.S.) ingegaan. Er werd een ontwerp beginsel-program voor een Revolutionair Anti-Militaristische samenwerking vastgesteld, waarin o.m. als middelen voor de te voeren actie worden genoemd:

- a. het bevorderen van de gedachte der persoonlijke en massale dienstweigering;
- b. het bevorderen van alle vormen van sabotage;
- c. het bevorderen van de gedachte van verantwoordelijk produceeren;
- d. het bevorderen van de organisatie van alle arbeiders in de vormen en op de wijzen, die aan ons doel het best beantwoorden.

De propaganda wordt gevoerd door middel van pamfletten, vlugschriften, brochures, kranten, vergaderingen, kongressen, demonstraties, tentoonstellingen.

De organisaties, die bereid waren om op dit program samen te werken, werden uitgenoodigd tot een vergadering te houden op 14.12.1938 te Amsterdam. Wegens gebrek aan belangstelling kon deze vergadering niet doorgaan. Een der initiatiefnemers, de mede-redacteur van "De Arbeider" H.Overbeek, schrijft in "De Arbeider" van 24.12.1938 hieromtrent o.m.:

"Hoewel reeds in den aanvang duidelijk was, dat het verloop van de poging om een samenwerking te fundeeren met eenig scepticisme moest worden gezien, het resultaat ervan is nog bedroevender geweest dan redelijker wijze verwacht mocht worden. Zou dit de totale machteloosheid of, wat nog erger is, de onwil tot werken, samenwerken nog doorgeleten, aantoonen?"

Het ledental van de SAA bedraagt thans p.m. 15. Verder leidde de actie tegen Eikeboom er toe, dat deze eind April 1938 een nieuwe groep stichtte onder den naam:

SOCIAAL ANARCHISTISCHE ACTIE - AMSTERDAM C -

Tot de oprichting van deze groep werd door hem overgegaan met als motief "dat op grond van diepgaande oneenigheid en de onmogelijkheid om verder samen te werken" hij tot splitsing van de SAA was overgegaan, teneinde: "Zelf onmiddellijk, zonder verdere stagnatie van den arbeid toe te laten", de actie zou voortzetten. Slechts negen personen schaarden zich aan de zijde van Eikeboom met als gevolg, dat aangezien ook elke verbinding met de SAA was verbroken, van het voeren van een actie geen sprake meer was.

Door

Door deze groep werd in October 1938, na de bekende Septembergebeurtenissen, in een oplaag van 5.000 exemplaren een orgaan uitgegeven, onder den titel "Vloek de Oorlog", revolutionair-socialistische publicatie tegen oorlog, mobilisatie en Staatsverslaving. Het voornemen bestond toen om, indien de financiën dit zouden toelaten, op onregelmatige tijdstippen de uitgave van dit orgaan voort te zetten.

Meerdere nummers van dit orgaan zijn nadien echter niet meer verschenen. Het secretariaat van deze groep wordt waargenomen door H.W.Eikeboom. In verband met het feit, dat Eikeboom ook redacteur van het orgaan

"DE ARBEIDER"

was, deed de campagne, die door Stevens c.s. tegen hem werd gevoerd, ook haar invloed gelden op dit orgaan. Eikeboom vroeg per schrijven d.d. 1 Mei aan het Dagelijksch Bestuur van de Exploitatatie-Commissie van "De Arbeider" om hem ingaande 1 Juli 1938, ontslag te willen verleen en als redacteur van het blad, onder de belofte, betreffende de in Amsterdam gerezen kwesties, niet in het blad te zullen schrijven.

Aan deze belofte hield Eikeboom zich, volgens het dagelijksch bestuur van Exploitatatie-Commissie niet, met als gevolg, dat hij met ingang van 14 Mei 1938 van zijn functie als redacteur van "De Arbeider" werd ontheven. Dit ontslag werd door genoemde commissie betreurd, hetgeen wel blijkt uit een artikel voorkomende in "De Arbeider" van 14 Mei 1938, waarin o.m. wordt gewezen op de moeilijke omstandigheden waaronder Eikeboom deze functie als redacteur voor 5 jaren had aanvaard en voorts wordt verklaard:

"Het moet gezegd, hij heeft zich uitstekend van zijn taak gekweten en met veel beleid ons blad door dezen moeilijken tijd heengebracht. Het Dagelijksch Bestuur van de Exploitatatie-Commissie heeft steeds groote waardeering gehad voor het redactiewerk van kameraad Eikeboom - zij heeft dat ook nu nog altijd, en daarom juist betreurt zij het zoozeer, dat onze redacteur er niet in geslaagd is de twisten buiten de krant te houden en daarmee haar op peil te houden. Dát is altijd en ook nu nog onze grootste grief."

Als toelichting op datgene wat nu volgt, dient te worden vermeld, dat Eikeboom tijdens de waarneming van zijn functie als redacteur van "De Arbeider" steeds getracht heeft om het lezerstal van "De Arbeider" uit te breiden, o.m. door samenwerking te zoeken met andere groepen, hoewel mag worden aangenomen, dat hij zijn invloed heeft aangewend, om de onderhandelingen die in 1932-'33 met de groepen rond "De Vrije Socialist" werden gevoerd, over de samensmelting van de Vrije Socialist-De Arbeider, te doen mislukken. Deze pogingen schenen aanvankelijk met succes te worden bekroond, gezien het besluit van de Exploitatatie-Commissie-vergadering op 19 Juni genomen.

Op deze vergadering werd o.m. besloten tot een voorlopige samenwerking met den Bond van Anarcho-Socialisten (B.A.S.) en als gevolg van dit besluit tot leden van de redactie-commissie benoemd:

Johannes Marinus Kuysten, geb. te Sprang 26.8.1902, en Jan Hendrik Mispelblom-Boyer, geb. te Arnhem 27.4.1896, als vertegenwoordigers van den B.A.S., terwijl H.J.Smienk, voordien daarin als vertegenwoordiger van de groepen rond "De Arbeider" zitting nam, een en ander onder voorwaarde, dat de respectievelijke organisaties aan dit besluit hun goedkeuring zouden hechten. Het bestuur van den B.A.S. stelde zijn medewerking aan "De Arbeider" afhankelijk van de voorwaarde, dat de krant niets mocht

bevatten, dat in strijd was met de beginselverklaring van den B.A.S., waarin het "geweldloosheidstandpunt" wordt gepropageerd.

Aan deze voorwaarde kon door de groepen rond "De Arbeider" niet worden voldaan, aangezien na de gebeurtenissen in Spanje daarin twee stroomingen zijn ontstaan, waarvan de eene zich in meerdere of mindere mate opwerpt als verdediger van het roode militairisme en de andere zich vasthoudt aan het oude beginsel van de anarchistische beweging n.l. popularisering van de leuze "Geen man en geen cent".

Deze stroomingen moesten dus in het blad tot uitdrukking worden gebracht, wilde het blad in den bestaanden vorm kunnen blijven verschijnen. Het gevolg van de weigering van den B.A.S., om medewerking te verlenen aan "De Arbeider" is geweest, dat H.J. Smienk, met ingang van 1 Juli 1938 als redacteur en met ingang van 1 December 1938 Hendrik Overbeek, geb. 31.3.1917 te Amsterdam, als tweede redacteur van het blad werden benoemd. Teneinde de lezers van het blad in de gelegenheid te stellen invloed uit te oefenen op den inhoud daarvan en de organisatie rond "De Arbeider", werden in verschillende plaatsen van ons land, na dit tijdstip, z.g. lezersconferenties georganiseerd. Het doel van deze lezersconferenties was tevens om de lezers op te wekken de propaganda voor de uitbreiding van het lezerstal op te voeren. Deze actie heeft niet tot het gewenschte resultaat geleid. De positie van het blad is thans zoo, dat de gemaakte kosten de ontvangsten niet meer kunnen dekken. Reserves zijn niet meer aanwezig. Om het blad in denzelfden vorm te laten verschijnen wordt het noodig geoordeeld, dat voor 1 Januari 1939, twee honderd nieuwe abonné's worden gewonnen. Betwijfeld wordt of dit doel zal worden bereikt, omdat te midden van deze actie, opnieuw een kwestie Eikeboom aan de orde kwam. De meerderheid van het Dagelijksch Bestuur van de Exploitatie-Commissie weigerde n.l., onder den druk van de leiders van de S.A.A., om de advertenties door de V.A.U.-Groep Eikeboom aangeboden, te plaatsen.

Naar aanleiding van dit conflict is door de groep Eikeboom een manifest verspreid, waarin een uiteenzetting van deze kwestie wordt gegeven en aan het slot wordt verklaard:

"Er moet afdoende geprotesteerd worden en dit protest kan en mag niet alleen bestaan in een paar woorden op papier, maar moet metterdaad geschieden. Het eenige afdoende protest dat gewicht in de schaal legt is, dat alle eerlijke kameraden onmiddellijk als abonné en lezer van de krant bedanken en dat voor zoolang, als het huidige regiem gevolgd wordt. Alleen zoo kunnen de heeren in Groningen tot rede gebracht worden en wanneer zij dan, het lezerstal zien de dalen, niet tijdig, wat hun schandelijke koers betreft, bakzeil halen, welnu des te erger voor hen en de krant, maar beter geen krant dan één, die onder de vlag van het anarchisme het fascisme binnenhaalt."

Alvorens nu tot de bespreking van de aan Eikeboom ten laste gelegde beschuldiging, vervat in het hiervoor genoemde punt 3, over te gaan, zal allereerst een beknopt overzicht worden gegeven over de

VEREENIGING ANARCHISTISCHE UITGEVERIJ (V.A.U.).

De V.A.U., die op initiatief van de S.A.A. (waarvan Eikeboom de geestelijke vader was) in Februari 1935 definitief werd opgericht, moet worden beschouwd als een poging, om de door Rijnders beheerde uitgeverij B.O.O. te ondermijnen.

Het

Het doel van V.A.U. is, om aan de leden, tegen betaling van 12 cent per week, voor den prijs van f.1,25 per exemplaar, per jaar een aantal boeken te verstrekken. Niettegenstaande de vele moeilijkheden, die de exploitatie met zich bracht, groeide het ledental gestadig en bereikte in het begin van Januari 1938 in totaal plm. 1300. Het bestuur van de V.A.U. bestond tot 24 April 1938 uit de volgende personen:

Voorzitter: J.W.Cappel.

Beheerder (Secretaris-Penningmeester): H.W.Eikeboom.

Leden van de Exploitatie-Commissie: Nathan Abas, geb. te Amsterdam 1.5.1914 (Rotterdam), en

Ronse Holtjer, geb. te Leek 13.10.1897 (Wieringen).

H.de Groot (Hengelo).

Jac.Cornelisse (Groningen).

Leden van de Administratie Commissie waren:

Leendert Johannes Hendricus van Dootingh, geb. te Alkmaar 12.11.1903 (Amsterdam).

Gerardus Leonardus Telling, geb. te Amsterdam 26.5.1914 (Amsterdam).

Johannes Gerardus Schmalz, geb. te Amsterdam 11.2.1895 (Amsterdam).

Th.W.Harsman, en

W.Dorst (Den Haag).

Harsman werd in December 1937 in het bestuur van de V.A.U. opgenomen als lid van de administratie-commissie. Met de intrede van Harsman in het V.A.U.-Bestuur werd een aanvang gemaakt met de tegen Eikeboom opgezette campagne.

Deze campagne leidde, zooals hieronder nader zal worden uiteengezet, tot een scheuring in de V.A.U., met als gevolg, dat er thans twee vereenigingen met een gelijkkluidenden naam bestaan, die in het vervolg van dit Overzicht zullen worden aangeduid met: "VAU-groep Harsman" en "VAU-groep Eikeboom".

De oorzaak tot het voeren van deze campagne was gelegen in het feit dat Eikeboom, op grond van de bestaande bepalingen, aan Harsman als lid van de administratie-commissie, inzage van de bescheiden van de VAU weigerde. Bovendien stond niet omschreven, waar en bij welke gelegenheid de administratie-commissie haar op- of aanmerkingen kenbaar kon maken.

Uit den aard der zaak is het niet mogelijk om in het kader van dit overzicht de wederzijdsche beschuldigingen, in tal van circulaires geuit, te bespreken of te weerleggen, daarvoor is de stof te uitgebreid en bevatten de door de beide groepen aan de agenten en de leden verzonden circulaires te veel tegenstrijdigheden. Niettegenstaande door de groep Harsman moest worden erkend, dat Eikeboom formeel in zijn recht stond, bleef zij aandringen op het uitoefenen van contrôle door Harsman. Verschillende pogingen door Harsman en Cappel aangewend om Eikeboom te bewegen aan een te benoemen contrôle-commissie de bescheiden ter hand te stellen, leden eveneens schipbreuk. Op een op 10 April 1938 gehouden bestuursvergadering van VAU werd een daartoe door Cappel ingediend voorstel verworpen en aan Eikeboom opgedragen een uitgebreid financieel verslag over te leggen. Niettegenstaande het feit, dat Harsman beweerde dat "de organisatorische vorm van de VAU voos en welhaast kapitalistisch rot genoemd moest worden", gelukte het hem niet om op organisatorische wijze Eikeboom te dwingen de bescheiden over te dragen. Na deze mislukte pogingen werd de in de linksche beweging meer gebruikelijke weg gevolgd.

Op 24 April 1938 werd door Cappel, als voorzitter van de VAU

een

een bestuursvergadering uitgeschreven, waarvoor de hiervoor genoemde bestuursleden, behalve Dorst, H.W.Eikeboom, L.J.H.van Dootingh en J.G.Schmalz, doch wel eenige leden van de S.A.A., tevens werkers van de VAU, n.l. H.J.Smienk, W.Alberding, M.Stevens en Hendrina Cappel-te Pas, geb. 8.2.1899 te Amsterdam, waren uitgenoodigd.

Eikeboom c.s. werden niet uitgenoodigd om dat men vreesde, "dat hij de administratie zou verdonkeremanen zoodra hij lucht van een dusdanige gesloten "oppositie" zou krijgen."

Op deze vergadering werd besloten:

- a. tot de benoeming van een contrôle-commissie, uit en door de verschillende libertaire organisaties met de opdracht alle financiële manipulaties van Eikeboom te controleeren;
- b. dat hangende dit geding het beheer van de VAU aan de handen van den momenteelen beheerder zal worden onttrokken;
- c. een commissie te benoemen om het voorloopige beheer op zich te nemen met de opdracht zoo spoedig mogelijk maatregelen tot reorganisatie te treffen. Als leden van deze commissie werden benoemd: W.Cappel, W.Alderding, H.J.Smienk, M.Stevens, Th.W.Harsman, L.J.H.Dootingh en H.de Groot (Hengelo);
- d. voorloopig Harsman als secretaris-penningmeester te benoemen;
- e. Eikeboom als beheerder van de VAU te schorsen en
- f. op 26 April een vergadering te beleggen met de Amsterdamsche werkers van de VAU.

Eikeboom legde de besluiten door deze vergadering genomen naast zich neer en weigerde de administratieve bescheiden aan Harsman af te dragen. Op zijn beurt royeerde hij W.J.Cappel, Th.W.Harsman en L.J.H.Dootingh, als bestuursleden van de VAU.

De op 26 April d.a.v. gehouden vergadering bekrachtigde de door de bestuursvergadering van 24 April genomen besluiten, terwijl de op 29 d.a.v. gehouden algemeene ledenvergadering van de Amsterdamsche Afdeeling dit eveneens deed.

Hoe verward de situatie in de VAU was, moge uit het volgende blijken.

Op initiatief van de afdeeling "Groningen" werd op 25 en 26 April 1938 te Amsterdam een landelijke bijeenkomst gehouden van de vertegenwoordigers van de VAU waar o.a. "de kwestie Eikeboom, benoeming eener contrôle-commissie en de eventueele benoeming van een kas-contrôlecommissie" aan de orde zou worden gesteld. Door de "VAU groep Harsman" werd d.d. 12.7.1938 een circulaire aan de leden en de werkers van de VAU verzonden bevattende "Mededeelingen van de "contrôle-commissie" inzake de VAU", waarin o.m. wordt verklaard, dat:

"De contrôle-commissie éénparig van oordeel is, dat het voor een goede en objectieve contrôle een eerste vereischte is, dat haar boeken en bescheiden van de VAU door den beheerder H.W.Eikeboom worden ter hand gesteld, om op een door de Commissie vast te stellen plaats te worden gecontroleerd.

Uit de tusschen Eikeboom en de commissie hierover gevoerde correspondentie is komen vast te staan, dat Eikeboom tot op heden weigerachtig is gebleven aan den redelijken eisch van de commissie voornoemd te voldoen, althans een onderzoek op de lange baan probeert te schuiven, waardoor de commissie een maand na haar benoeming nog geen aanvang heeft kunnen maken met de contrôle van de boeken en bescheiden van de VAU;

dat het de contrôle-commissie, door de houding van Eikeboom, onmogelijk is de haar, door het Landelijk congres van de VAU-vertegenwoordigers opgedragen taak, naar behooren ten uitvoer te brengen,

het

het niet nakomen door Eikeboom van een congres-besluit, het in twijfel trekken van de rechtsgeldigheid van één door het congres met algemeene stemmen benoemde commissie, bewijst, dat Eikeboom zeer zeker niet geschikt kan worden geacht de verantwoordelijke functie te bekleeden in de VAU welke hij thans inneemt."

Dit rapport was ondertekend door den congres-voorzitter B.Herder (Groningen), Jurjen Hoogeveen, geb. te Appelscha 9.7.1902 (Haarlem) en Willem Albertus de Bruin, geb. te Amsterdam 3.2.1899 (Amsterdam).

Eikeboom deed in een circulaire d.d. 30.6.1938 aan de werkers en de leden van de VAU eveneens mededeeling van een rapport van "de contrôle-commissie" uitgebracht op het hierboven aangeduide congres.

De conclusie van het rapport door deze commissie uitgebracht en bestaande uit N.Abas (Rotterdam), J.Hoogeveen (Haarlem), J.G.Schmalz en Cornelis Cecil Arie Verboom, geb. 5.4.1906 te Rotterdam (Amsterdam), luidt:

"Resumeerende stellen wij vast, zooals uit voorgaande moge blijken, dat er van eenige fraude of vooropgezet wanbeheer niets gebleken is. Wat de bezwaren tegen verschillende niet te loochenen feiten betreft (het door den beheerder te veel op eigen initiatief nemen van maatregelen en andere feiten) zijn deze bijna zonder uitzondering terug te voeren tot:

- a) de structuurfouten in de grondslagen van de VAU, waarvoor de geheele exploitatie-commissie mede verantwoordelijk is;
- b) het mede door aanklagers van thans voortdurend accepteren van de tot nog toe bestaande verhouding."

Na deze wat uitvoerige inleiding over de kwesties, die gerezen zijn in de VAU, zal nu een overzicht worden gegeven van de samenstelling der groepen afzonderlijk en wel in de eerste plaats van die, welke betrekking heeft op de

VEREENIGING ANARCHISTISCHE UITGEVERIJ "GROEP HARSMAN".

De definitieve oprichting van de VAU-groep Harsman vond plaats op een op 10 en 11 September 1938 te Amsterdam gehouden congres, waarop een overzicht van den algemeenen toestand werd gegeven. Op dit congres werd o.m. tot de samenstelling van het bestuur en de diverse commissies besloten, waarin de volgende personen werden gekozen:

Voorzitter: W.A.de Bruin.

Secretaris: Th.W.Harsman.

Penningmeester: D.F.Daatselaar (Dafré).

2e Voorzitter: Hendrik Overbeek, geb. te Amsterdam 31.3.1917.

2e Secretaris: J.A.Schuur.

2e Penningmeester: L.J.H.van Dootingh.

Bovenstaande personen, die allen in Amsterdam woonachtig zijn, vormen het dagelijksch bestuur. In het "Algemeen Bestuur" werden de navolgende personen gekozen:

B.Herder (Groningen).

R.Holtjer (Wieringen).

Henk de Groot (Hengelo).

Adrianus Johannes Lanooy, geb. te Rotterdam 27.8.1904 (R'dam).

Petrus Leonardus Willekes, geb. te Rotterdam 6.9.1910 (R'dam).

H.J.Smienk, en

Henk Nijvoen (Hilversum).

In de Literaire-Commissie werden gekozen:

H.Overbeek.
H.J.Smienk, en
M.Stevens.

In de Contrôle-Commissie werden gekozen:

Gerhardus Martinus Maria van Houten, geb. te Amsterdam 22.4.
1905 (Blaricum).
Klaas Klunder, geb. te Hoogezand 9.12.1896 (Amsterdam), en
M.Stevens.

Op deze conferentie werden eveneens "de grondslagen" (statuten en reglement) samengesteld.

De vereeniging maakt onderscheid tusschen leden en abonné's. Leden betalen een contributie van 2 cent per week en hebben op de vergaderingen stemrecht, terwijl abonné's lid zijn van het door de VAU gestichte boekenfonds. Abonné zijn zij, die een door het congres vast te stellen bedrag in de kas van het fonds te storten, waardoor zij recht krijgen op alle te verschijnen en reeds verschenen uitgaven der VAU voorzover deze voorradig zijn en in overeenstemming met het door hen betaalde bedrag. De leden van de VAU behoeven geen abonné op het boekenfonds te zijn. Het doel van de VAU groep Harsman is:

"Het publiceeren en verspreiden van boeken en geschriften welker inhoud op eenigerlei wijze in verband moet staan met de propaganda van de Vrij-Socialistische denkbeelden." Door het bestuur werd reeds uitgegeven het boek getiteld "Dictatuur der leugen" in een oplaag van 1000 exemplaren. Hiervan waren in September 1938, 309 exemplaren verkocht.

In November is een tweede boek verschenen onder den titel "Kamerraad Peter", terwijl is aangekondigd, dat het derde boek, onder den titel "Sexueele problemen" binnenkort zal verschijnen. In een circulaire d.d. 1 December 1938 deelt het bestuur hieromtrent mede:

"Sedert wij 28 October j.l. de uitgave van dit werk hebben aangekondigd, is het aantal abonné's slechts met een 40-tal toegenomen en daardoor gestegen tot het nog altijd zeer onvoldoende aantal van 450. Op de betalingen van dit geringe aantal abonné's kan de VAU zich geen vaste financieele basis vormen."

Een op 7 December j.l. aangekondigde vergadering van de afdeling "Amsterdam" met als eenigste agenda-punt "Propaganda-actie" kon wegens geringe belangstelling niet doorgaan.

In Rotterdam is op 27.9.1938 een afdeling van deze groep gesticht, terwijl een op 6.10.1938 te Haarlem gehouden vergadering, ten doel hebbende een afdeling op te richten, wegens gebrek aan belangstelling niet kon doorgaan. Bedriegen de voortteekenen niet, dan zal de hiervoor besproken groep, om zich te handhaven, vele moeilijkheden hebben te overwinnen, waarvan de financieele de meest belangrijke zullen zijn.

Voorts dient hierbij rekening te worden gehouden, dat, onbekend Eikeboom in de anarchistische beweging geen "Persona Grata" is, hij toch heeft bewezen een organisator te zijn, terwijl niet ontkend kan worden, dat van al de vereenigingen, waarin hij in den loop der jaren een belangrijke rol heeft vervuld, er niet één is aan te wijzen waarop hij zoo duidelijk het stempel van zijn persoonlijkheid heeft gedrukt als op de VAU, hetgeen vooral tot uitdrukking komt in het feit, dat hij, ondanks de aanvallen daarop gedaan, deze vereeniging in stand heeft weten te houden.

Thans

Thans volgt hieronder een kort overzicht van de

VEREENIGING ANARCHISTISCHE UITGEVERIJ "GROEP EIKEBOOM".

"We hebben" - aldus Eikeboom in een op 25.4.1938 door hem verzonden circulaire aan de leden en de agenten van de VAU - "al diverse pogingen tot overrompeling en bestrijding moeten afslaan, maar thans staan we opnieuw voor het feit dat een buitenstaander, een onverantwoordelijk avonturier, zelf eenige leden uit eigen kring warm heeft weten te krijgen, om, onder den dekmantel van "iets te moeten redden" en met het wapen van de geniepigste insinuatie en verdachtmakingen, de VAU in handen tracht te krijgen. Het behoeft geen betoog, dat ondergeteekenden, het beheer van de VAU vormende, verantwoordelijk voor het werk in het algemeen en voor de belangen der leden in het bijzonder, niets zullen nalaten om aan deze aanvallen het hoofd te bieden en het werk en de boekenleveranties regelmatig zijn gang te laten gaan."

Tot nu toe hebben Eikeboom c.s. met alle hun ten dienste staande middelen, daarbij steunende op de uitspraak van de contrôle-commissie hiervoor vermeld, zich krachtig tegen de aanvallen vordedigd, terwijl hijzelf bovendien in een groot aantal circulaires, in zijn kwaliteit als beheerder van de VAU, getracht heeft de aan hem ten laste gelegde feiten te weerleggen. Het feit, dat het hem gelukt is, op den ingeslagen weg voort te gaan, bewijst dat hij zich van zijn kracht bewust is.

De uitgave van Roches "Nationalisme en Cultuur" werd ter hand genomen en gezien het feit, dat het aantal leden van de VAU momenteel nog 900 bedraagt, bestaat er groote kans dat deze uitgave zal slagen.

Het bestuur van deze groep wordt gevormd door:

N.Abas (Rotterdam);
W.Dorst (Den Haag);
J.Schmalz;
H.W.Eikeboom; en
G.Telling (Amsterdam).

Wat ten slotte het eind-resultaat van den strijd zal zijn, kan in het stadium waarin hij thans verkeert, niet worden voorspeld. Een niet te loochenen feit is het echter, dat als "lachen-de derde" deze strijd door de exploitanten van "De Vrije Socialist" wordt gevolgd.

Een factor, die op het proces in de Anarchistische Beweging - zooals die tot hiertoe is omschreven - van grooten invloed is geweest, is de oprichting van de:

C FEDERATIE VAN ANARCHISTEN IN NEDERLAND (F.A.N.)

Het initiatief tot de stichting van de FAN werd genomen door een van de belangrijkste figuren, die de anarchistische beweging in ons land heeft gekend, n.l. Anton Levin Constance, geb. 13.9. 1899 te Brouwershaven. In het voorjaar van 1937 kwam hij sterk onder den invloed van de op dat tijdstip in Spanje bestaande toestanden, waardoor in zijn tot toen gepropageerde opvattingen een definitieve keer kwam.

Van

Van aanvankelijk bestrijder van de vakbeweging en het partijwezen, werd hij verdediger hiervan; het in de anarchistische beweging aanvaarde en verdedigde "geweldloosheid-standpunt" werd door hem verlaten en "het geweld" als middel in den strijd der arbeidersklasse geaccepteerd.

De directe aanleiding tot de oprichting van de FAN is echter het feit, dat op initiatief van de Federacion Anarchista Iberio (FAI) besloten werd tot het houden van een Internationaal Anarchisten Congres, hetwelk op 1 Mei 1937 te Barcelona zou plaats vinden. Medio Februari 1937 werd de uitnodiging tot bijwoning van dit congres en de te behandelen agenda in de in ons land verschijnende anarchistische bladen gepubliceerd. Het feit, dat in ons land de anarchistische beweging geen centrale leiding bezit, doch uit verschillende elkaar fel bestrijdende groepen bestaat, waarvan de voornaamste zijn, die welke zich rond "De Arbeider" en "De Vrije Socialist" hebben geschaard, was oorzaak, dat de vraag moest worden gesteld, welke van deze groepen de Nederlandsche anarchistische beweging op dit congres zou vertegenwoordigen.

De groepen rond "De Arbeider" eischten dit recht voor zich op en wezen den redacteur van het orgaan "De Arbeider", H.W.Eikeboom, geb. 16.2.1898 te Amsterdam, als hun vertegenwoordiger aan.

De groepen rond "De Vrije Socialist" hielden zich officieel afzijdig, terwijl A.L.Constansse een beroep deed op diverse groepen, om hem als afgevaardigde te benoemen. Door deze groepen werd voor dit doel een bedrag van f.248.- bijeengebracht. Constansse vertrok op 22 April 1937 naar Spanje en keerde op 16 Juni d.a.v. in ons land terug.

Eikeboom, die voornemens was om op 29 April 1937 naar Spanje te vertrekken, kreeg vóór zijn vertrek bericht, dat het congres tot 10 Juli 1937 werd verdaagd.

De z.g. Mei-gebeurtenissen in Barcelona en als gevolg daarvan de in Barcelona ontstane toestanden, waren echter oorzaak, dat ook dit congres niet kon plaats vinden. Een nadien door de Fédération Anarchiste Langue Française (FAF) ondernomen poging mislukte eveneens.

Na zijn terugkeer uit Spanje, was Constansse tot de conclusie gekomen, dat het bijeenroepen van een Landelijke conferentie noodzakelijk was geworden. Hij noodigde daartoe alle anarchisten, die zich solidair verklaarden met de Spaansche revolutie, de FAI en in het algemeen met het standpunt der buitenlandsche anarchisten, uit. De conferentie, die door plm. 15 groepen, omvattende 100 personen was bezocht, werd op 20 Juni 1937 te Amersfoort gehouden. Op deze conferentie werd besloten tot de oprichting van de Federatie van Anarchisten in Nederland, waarbij zich 13 plaatselijke groepen aansloten. De grootste en voornaamste groep, de S.A.A. sloot zich niet bij de FAN aan.

Als bestuursleden werden gekozen:

Voorzitter: Jan Kolthek, geb. 18.7.1910 te Amsterdam.

Secretaris: A.L.Constansse.

Penningmeester: Adrianus Johannes Lanooy, geb. 27.8.1904 te R'dam.

Leden : Clement Jacob Postmus, geb. 24.8.1891 te Enschede; en Gerben van Houten, geb. 19.12.1903 te Sneek.

Aan dit bestuur werd opdracht gegeven om zich, teneinde onderhandelingen te voeren die konden leiden tot de afgifte van deze bladen aan de F.A.N., in verbinding te stellen met de vertegenwoordigers van de bestaande anarchistische bladen "De Arbeider", "De Vrije Socialist" en "De Dageraad". Bij mislukking daarvan zou tot de uitgifte van een eigen blad worden overgegaan.

Voorts

Voorts werd besloten zich te onthouden van de samenwerking met de IAMV, BAS, RSAP en het NAS enz. Samenwerking met het NSV werd daarentegen opengelaten. In afwachting van de, door het gedurende de Kerstdagen 1937 te houden congres te nemen beslissing, werd in principe een program van actie en een beginselprogram aanvaard.

De beschouwingen, die in de anarchistische bladen over de stichting van de FAN verschenen, wettigden reeds dadelijk het vermoeden, dat ook de FAN, de in deze kringen zoozeer gewenschte eenheid, niet tot stand zou kunnen brengen. De bekende Pierre Ramus, stelde zich na kennisname van de voorloopige beginselverklaring de vraag "of zij werkelijk iets nieuws en iets beters dan het tot nu toe bestaande biedt". Hij verklaarde dit te moeten betwisten en het slechts te betreuren "dat zulke voortreffelijke krachten als Constanse enz. hun kracht op zulke dwaalwegen verspillen, in plaats van het bestaande te steunen, te bevorderen en te ontwikkelen.

Zij - de FAN - toont zich marxistisch en niet anarchistisch. De onderhandelingen met de groepen over de afgifte van hunne organen aan de FAN mislukten, met als gevolg dat op 15 Juli 1937 het eerste nummer van het orgaan "De Anarchist" als tijdelijk orgaan van de FAN verscheen.

Op 20.10.1937 verscheen het eerste nummer van het officieele orgaan van de FAN, het weekblad "De Vrije Arbeider", onder redactie van A.L.Constanse. Administrateur A.J.Lanooy, Schiekade 145 b-3 te Rotterdam. "De Anarchist", het tijdelijke orgaan, werd hiermede opgeheven.

Op het eerste congres van de FAN op 25 December 1937 te Amsterdam gehouden, werd het program van actie en de beginselverklaring vastgesteld. In het program van actie wordt o.m. verklaard:

"Om de eenheid te verkrijgen der arbeiders en van alle productieve krachten (ook op cultureel gebied) zal het noodwendig zijn, dat de anarchisten samenwerken met arbeiders, die de anarchistische theorieën nog niet hebben aanvaard. De eenheid der arbeidersklasse en de noodzaak alle arbeiders van een bedrijf te vereenigen, legt ons deze samenwerking op, doch onder voorwaarde, dat ook de andere arbeiders het standpunt innemen:

- a) dat de bedrijfsorganisatie door geen enkele politieke partij zullen worden overheerscht;
- b) dat de vrijheid van propaganda wederzijds door alle groepen zal worden gegarandeerd;
- c) dat de besluiten van de raden-congressen, waar alle werkers vertegenwoordigd zijn, door de arbeiders zullen worden doorgevoerd."

In punt 2 van dit program wordt verklaard:

"De FAN juicht de militaire dienstweigering toe, doch zij wijst tevens de arbeidersklasse op het recht, gebruik te maken van alle haar ten dienste/middelen ter verdediging van de revolutie en tot het likwideeren van het burgerlijk recht en het gezag. Elke organisatie van het geweld echter geschiede vrijwillig onder contrôle van de bedrijfs- en verbruiksraden." /staande

Ter toelichting op dit punt verklaarde de redactie van het orgaan:

"De resolutie laat dus aan de arbeiders over, welke middelen al naar de omstandigheden kunnen worden aangewend, mits het doel is: Verdediging der omwenteling en het likwideeren van eigendom en gezag."

De FAN stelt zich overeenkomstig het besluit van dit congres ten doel:

"het organiseren der propaganda voor het staatlooze socialisme door:

- a) het beleggen van landelijke en gewestelijke meetings;
- b) het organiseren van propaganda-tournees;
- c) het uitgeven van manifesten, brochures en een weekblad;
- d) het vormen van kernen in de bedrijven."

Op dit congres werd de samenstelling van het bestuur, zooals dit hierboven reeds is weergegeven, bevestigd, met dien verstande dat in de plaats van Constanse, B.Roschar, Koningsweg 176 Velsen Noord, als secretaris werd benoemd, terwijl Constanse als redacteur van het orgaan, zitting in het hoofdbestuur kreeg. Op dezen grondslag werd het eerste half jaar voortgebouwd en wat in financieel opzicht door de FAN werd bereikt kan bevredigend worden genoemd, aangezien over het tijdvak van Juli 1937 tot Maart 1938 een voordeelig saldo van f.5,22 werd geboekt, terwijl de uitgave van het orgaan, hetwelk in een oplage van 1600 exemplaren per week verscheen, in genoemd tijdvak een voordeelig saldo opleverde van f.7,72.

De grondslag van een onder controle van het FAN-bestuur staande uitgeverij werd gelegd. Met de oprichting van deze uitgeverij werd beoogd "de uitgaven van de FAN te verzorgen".

In een oplage van 1200 exemplaren werd door deze uitgeverij het boek "De Grondslagen van het Anarchisme" van A.L.Constanse, uitgegeven, terwijl het voornemen bestond, om, wanneer de uitgave van dit boek zou slagen, een spaarsysteem voor de leden op de basis van 10 cent per week, in te voeren.

In de tweede helft van 1938 traden ook in deze beweging het dilettantisme, onderling gekrakeel en het besef van politieke onbenulligheid op den voorgrond. Hoe langer hoe meer won "het wantrouwen in de anarchistische beweging zelf" veld. Bij de voorbereiding van het 2e congres, dat gedurende de Kerstdagen 1938 te Rotterdam zou worden gehouden, kwam dit op duidelijke wijze tot uiting. Op dit congres zouden o.m. vier principiele voorstellen aan de orde worden gesteld, en wel:

1. Het op dezelfde wijze voortzetten van den boekhandel als thans geschiedt en als de gelegenheid er toe bestaat tot de uitgifte van een boek over te gaan.
2. De uitbreiding van de samenwerking met andere organisaties.
3. De herziening van de beginselverklaring betreffende het standpunt van de FAN jegens geweld, oorlog enz.
4. Het nemen van maatregelen om te komen tot het internationaal organiseren van de steunverlening, zoo mogelijk in samenwerking met andere groepeerings.

In zijn toelichting op het onder sub 2 vermelde voorstel, verklaarde het FAN-bestuur:

"De redenen zijn"-voor de indiening van dit voorstel - "dat we de FAN te zwak achten, om alleen velerlei te doen, wat in samenwerking wel mogelijk is....."

Er is maar een middel om juist de dictatuur te voorkomen, dat is, binnen de grenzen van het socialisme samen te werken, met eerbiediging van elkaars vrijheid."

Voorts verklaarde het:

"Dat het anarchisme, politiek gesproken, geen toekomst heeft indien het niet een overgangperiode - dus samenwerking met andere socialistische groepeerings - wil aanvaarden, waarin van de machtsverhoudingen zal afhangen in welke richting (in de eerste phrase der Soc.Maatschappij) deze zich zal ontwikkelen

We zijn er ons van bewust, dat er fundamenteele verschillen zijn in de mentaliteit tusschen de oude anarchistische beweging en de FAN."

In zijn toelichting op het onder sub 3. vermelde voorstel verklaart het FAN-bestuur:

"dat het na verschillende besprekingen tot de slotsom is gekomen dat het goed zou zijn, de redactie van de beginselverklaring ten aanzien van de dienstweigerings-clausule in zoverre te veranderen, dat deze geheel komt te vervallen.

Niet omdat het huidige bestuur onder alle omstandigheden dienstweigeringsnutteloos zou achten.....maar het bestuur meent, daar in de praktijk de kwestie zoo ingewikkeld is, zich in niets te moeten vastleggen."

Nadat het bestuur vervolgens heeft medegedeeld, dat de nieuwe formule nog niet is vastgesteld, omdat in de laatste bestuursvergadering men niet tot een bevredigende redactie van het voorstel kon komen, vervolgt het:

"Zonder dus maar ook één dienstweigeraar af te vallen, zonder de waarde der individuele dienstweigering te ontkennen, gelooven we niet aan de mogelijkheid een massa in dien zin als de D.W.'ers daaraan gewoonlijk hechten, d.w.z. een actie der massa om alle wapens ter zijde te stellen. Wat in theorie mogelijk en in woord steeds zeer wenschelijk zou zijn, is door de historische werkelijkheid van den laatsten tijd onwezenlijk en onwaarschijnlijker geworden."

Na er op gewezen te hebben dat het bestuur het zou toejuichen,

"dat de volkeren door weigering jegens het militarisme, oorlog zou voorkomen - alleen wij gelooven er minder aan dan voorheen - meent het dat het beter is de handen vrij te hebben voor alle omstandigheden. De FAN spreekt zich dus uit voor het aanvaarden van geweld onder bepaalde omstandigheden en beschouwt de geweldloosheid niet als noodwendig beginsel voor het anarchisme. De dienstweigeringsbeweging is typisch en vrijwel uitsluitend Nederlandsch."

In deze periode van voorbereiding, trok Constanse zich niet alleen terug als redacteur van het orgaan, maar tevens verklaarde hij, uit de geheele politiek - de FAN in het bijzonder - te zullen treden.

De benoeming van Constanse als onderwijzer te 's-Gravenhage, zou de aanleiding tot deze stap zijn geweest.

Uit het feit, dat het laatste nummer van "De Vrije Arbeider" op 24.12.1938 verscheen, mag de conclusie worden getrokken, dat er in de FAN geen persoon aanwezig was, die de redactie van het orgaan op zich zou kunnen nemen. De omstandigheid, dat het Dageelijksch Bestuur van de FAN in het hierboven aangehaalde blad bovendien nog verklaart:

"de krant kon zich bedruipen zonder bedelarij, zonder extra steun, zonder geknoei en zonder schulden te maken. Kalender en boek wierpen eenige baten af. Wat dat aangaat hadden we jaren kunnen voortgaan op dezelfde wijze. Maar het heeft geen zin - we herhalen het - een uitgeverij in stand te houden, bestaande door den belangloozen arbeid van eenige tientallen, terwijl geen enkele politieke activiteit daarmee wordt gediend en gesteund,"

wijst er mede op, dat de opheffing van het orgaan alleen om die reden plaats heeft gevonden.

Vervolgens deelt het bestuur in zijn verklaring mede, dat: "de poging een nieuwe politieke beweging te scheppen op den grondslag van de FAN aangegeven, niet is geslaagd. Er zijn geen nieuwe leden bijgekomen, laat staan werkelijke strijders.

Er is geen activiteit van de groepen gevolgd op het stichten van de FAN. We hebben geen succes gehad bij de poging een politiekefactor te zijn in de Socialistische revolutionaire beweging. De tijd daartoe is ongunstig. De stroom te sterk."

Voorts wijst het bestuur er op, "dat de kern van de FAN intact blijft". Deze kern heeft intusschen het aangekondigde congres (Kerstmis 1938 te Rotterdam) niet kunnen houden, aangezien er maar 5 personen waren opgekomen. De conclusie, waartoe het bestuur ten slotte na anderhalf jaar werken is gekomen, vertoont veel overeenstemming met de beschouwing, welke in 1928 door Lansink Sr. is gegeven (zie bladz.3). Zij luidt als volgt:

"Uit de anarchistische beweging vielen geen nieuwe krachten te recruteeren, na die, welke de FAN had weten te brengen tot een betere opvatting van wat politiek was.

Integendeel bleken een deel van de uit de oude beweging overgekomen leden geheel doordrongen van den geest van sectarisme, van ethische gemakzucht of van dilettantische "Spielerei". De verknoeiide geest der anarchistische beweging hier te lande, die geheel is vastgelopen en verlopen tot bespottelijk of verachtelijk persoonlijk gekibbel, waardeloos gezwets en een pacifisme, dat alleen het fascisme in de kaart speelde - die geheel is ondergegaan in kwasi-filosofische bespiegelingen uit ijdele en verwaande opgeblazenheid - hieruit vielen geen krachten voor de FAN te recruteeren. En uit andere kampen? Overal verloopt het ledental, overal verschrompelt de aanhang, waar nog besef van revolutionaire doeleinden aanwezig is. Geldgebrek, zwakte in getal, groepen die weinig actief waren, gemakzucht en zeer geringe offervaardigheid - het feitelijk niet functioneeren van het organisatorisch apparaat, omdat men bang was, een "partij" te vormen, alsof dat niet hoognoedig was - dat alles moet gerekend worden tot de reeks van factoren, die het de FAN moeilijk maakten, te werken."

Op de vraag "Wat deed de FAN echter?", verklaart Rijnders in "De Vrije Socialist" van 4.1.1939:

"De tweespalt heeft zij verergerd; "De Vrije" in Rotterdam een opstopper gegeven; "De Dageraad" naar de bliksem geholpen; de uitgaaf van een kalender deze keer onmogelijk gemaakt."

D.

VRIJE JEUGD ORGANISATIE (V.J.O.).

Het initiatief tot de oprichting van de "Vrije Jeugd Organisatie" (V.J.O.) werd in 1936 door de Vrijdenkers Vereeniging "De Dageraad" genomen en was bedoeld als jeugdafdeeling van genoemde vereeniging. Hoewel de oprichting van de VJO tot stand kwam, sloot zij zich niet bij "De Dageraad" aan, maar werd een zelfstandige organisatie, welke zich ten doel stelde:

"De Jeugd op te voeden in zelfwerkzaamheid en zelftucht, het aankweken van ethische en aesthetische inzichten, alsmede lichamelijke opvoeding van de jeugd door het organiseeren van kampen en week-ends."

In den loop van haar bestaan heeft de VJO met veel moeilijkheden

te kampen gehad. Veel zorg baarde o.a. de uitgave van het orgaan "De Vrije Jeugd", hetwelk aanvankelijk door de VJO in een oplage van 1000 gestencilde exemplaren verscheen.

In Augustus 1937 werd het orgaan in samenwerking met het Anarchistische weekblad "De Arbeider" uitgegeven. Eenmaal per maand kreeg de V.J.O. de beschikking over één pagina van "De Arbeider", waarop dan het orgaan "De Vrije Jeugd" werd gedrukt. Het aantal abonné's op "De Vrije Jeugd" bedroeg toen 74. Het financiële verslag van de VJO loopende van September 1936 tot September 1937 wees een tekort aan van f.81,40.

Wegens financiële moeilijkheden kon aan het voornemen van de V.J.O. om op 15 December 1937 een "Zonnewendenummer" uit te geven, geen gevolg worden gegeven. Teneinde "De Vrije Jeugd" te kunnen blijven uitgeven, besloot de in Januari 1938 gehouden ledenvergadering van de VJO, dat de leden voortaan de krant zelf zouden moeten betalen (3 cent per nummer). Een oproep om financiële steun had tot resultaat "niets ontvangen".

Het Aprilnummer van 1938 kon in verband met de financiële positie van de VJO niet verschijnen, terwijl er bovendien op gewezen werd, dat wanneer geen financiële steun werd verleend, de uitgave van het orgaan zou moeten worden gestaakt.

In Juli 1938 werd de VJO geliquideerd en werd de uitgave van het orgaan voortgezet door een werkgroep van jongeren, rondom het orgaan "De Vrije Jeugd". Deze werkgroep bestaat uit een aantal jongeren, die zich, zonder een bepaald organisatorisch verband, rondom de redactie en de administratie van het blad hebben geschaard onder den naam:

ACTIE COMITÉ VAN LIBERTAIRE JONGEREN.

Het Actie Comité van Libertaire Jongeren staat op de basis, "dat zij werkt voor het socialisme (opheffing van het privaatsbezit der productiemiddelen en reorganisatie van dit apparaat uitsluitend ten dienste van de consumptie) zonder echter een bepaald partijprogramma of een bepaalde dogmatische geformuleerde strijdmethode geheel en al, of onherroepelijk te onderschrijven. Zij laat zich leiden door het revolutionnaire klasse-bewustzijn en voor zoover dit tendentieus is, onderwerpt zij zich daaraan, zonder aanzien van wie of wat ook."

De verdere samenwerking met "De Arbeider" bleek onmogelijk omdat:

"De Exploitatie-commissie van genoemd blad n.l. van meening was, dat wij ons te onderwerpen hadden aan den wil van den redacteur en eventueel aan den wil van de Commissie van Geschillen van "De Arbeider". Dat beteekent, dat wij niet geheel vrij zouden zijn in onze meeningsuiting. Wij wilden en willen nog samenwerken als autonome, d.i. zelfstandige groep wat o.i. een anarchistische samenwerkingsvorm is, althans moet zijn."

Het laatste nummer van de Vrije Jeugd in "De Arbeider" verscheen 27 Augustus 1938 en in November 1938 kwam het orgaan wederom als gestencild orgaan uit. Het Comité heeft zijn standpunt tegen het militarisme als volgt geformuleerd:

"Het verklaart zich als groep van socialistische jongeren tegen het militarisme in welken vorm, onder welke omstandigheid ook. Vooral nu er door velen het militaire geweld als middel in den strijd tegen het kapitalisme en fascisme wordt aanvaard en gepropageerd. Kunnen en mogen wij, die strijden voor een maatschappij gebaseerd op liefde tot

den

den medemensch, het geweld als middel aanvaarden om tot deze maatschappij te komen?

N E E N !

Het geweld is immers in strijd met het begrip liefde; geweld is immers haat.....

Wij hebben andere middelen om het kapitalisme te bestrijden. Wij moeten het niet bestrijden met het middel waarin het gespecialiseerd is door de lange ervaring bij de onderdrukking der arbeidersklasse. Geweld tegen het kapitalisme (geweld) gebruiken als middel ter bevrijding der arbeidersklasse is gelijk aan een brand willen blusschen met vuur.

Onze middelen moeten zijn: staking, boycot, weigering van arbeid ten dienste van kapitalisme en militarisme."

De redactie van het orgaan "De Vrije Jeugd" wordt gevoerd door Francisco Jacobs, geb. 24.7.1917 te Haarlem, Sumatraplantsoen 13 II te Amsterdam. De Vrije Jeugd Organisatie had en het Comité van Libertaire Jongeren heeft geen afdelingen buiten Amsterdam. Op initiatief van het Comité bovengenoemd, werd in begin November 1938 opgericht de

STUDIEKRING VOOR SOCIALISTISCHE VERNIEUWING

waarbij andere, niet in organisatie-verband aangesloten libertairen, zich hebben gevoegd met het doel "om gezamenlijk te zoeken naar den weg tot vernieuwing van het socialisme".

Teneinde dit doel te bereiken organiseert de Studiekring lezingen. Het secretariaat van deze organisatie is gevestigd bij: Albertus Adrianus Kok, geb. te Amsterdam 9.10.1903, Mercatorplein 20 II te Amsterdam.

Met tal van feiten is in dit overzicht aangetoond, dat sedert 1919 door de leiders der diverse anarchistische groepen in ons land een onafgebroken strijd is gevoerd, waarvan de oorzaken en de gevolgen in dit overzicht uitvoerig zijn aangegeven. De medewerker van "De Vrije Socialist" W.A.de Bruin, heeft in het nummer van 11.1.1939 het doel van dezen strijd als volgt omschreven:

"In de libertaire beweging heeft de verdraagzaamheid plaats gemaakt voor een onderlingen strijd op leven en dood, een strijd om de macht."
